

આદ્યભુત અને ચમત્કારપૂર્ણ

જૈન શ્વેતામ્બર તીર્થ

શ્રી અંતરિક્ષ પાર્શ્વનાથ

(તીર્થોત્પત્તિ, ઇતિહાસ અને સંપૂર્ણ વસ્તુદર્શન)

ક

લેખક -

પૂજ્ય ગુરુદેવ મુનિ જગદ્રી ભુવનવિજયા તેજામી

મુનિશ્રી જમ્બુવિજયજી મહારાજ

સંપાદક -

સાહિત્યચક્ર બાલચંદ્ર હીરાચંદ, માલેગામ

પ્રમાણ -

સુમતિવાવ ગતનયદ પટ્ટણી

બી. એ., એન. એન. બી.

કાતિલાલ વીરચંદ શાહ

એન. એન. બી.

માનદ મત્રીઓ શ્રી તીર્થરક્ષક કમિટી

પ્રામિરથાન

વ્યવસ્થાપક, શ્રી જૈન શ્રવેતાંબર

શ્રી અતરિખ પાર્શ્વનાથ તીર્થ

શિવપુર (વરાહ)

શ્રી મન્તિનાન વીરચ દ શાહ

LA B

માલેગામ (નારીક)

શ્રવ્ય ર ૧-૨૫

દ્વિતિયાવૃત્તિ ૨૦૦૦

મુદ્રક -

સાધના મુદ્રણાલય

દાણુપીઠ ભાવનગર

પૂજ્યપાન નયમ્યવિગ્ન્યાન્તતપોમૂર્તિ ગાસારદેવશ્રી વિજયમિદિનનીયઃ
 મહાનાગદાના પદગિધ્ય પૂજ્યપા આ મ શ્રી વિજયમેષસૂતીયન્ત
 મહાગમ નાદેમના ગિધ્ય પૂજ્યપાન શુભદેવ
 મુનિરાગશ્રી ૧૦૦૮ ભુવનવિજયલ મહાનાગ

શ્રીમા નિકમ મયત ૧૬૮૮ જેઠ વદ ૬ અમદાવાદ

૪૦૦૧ શ્રી સત્ ૧૬૫૧ અગસ્ટ ૨ ૫ મ ૩૩

કુસુમાંજલિ

પરમ પૂજ્ય, પ્રાત સ્મરણીય, મોક્ષમાર્ગના દાતા,
અનંત ઉપકારી, ગુરુદેવ મુનિરાજ
શ્રી ૧૦૦૮ ભુવનવિજયજી મહારાજ !

અનંત પુણ્યના ઉદયથી પ્રાપ્ય અતિદુર્લભ માનવજન્મ આપીને,
પરમ વાત્સલ્યથી લાવન પાલન તથા પોષણ પ્રીતિ તેમજ ધર્મના
ઉત્તમ મન્કારો આપીને પિતાશ્રી તરીકે આપે ગૃહસ્થાવસ્થામા
મારા ઉપર અનંત ઉપકારો કરેલા છે ત્યારપછી આપે દીક્ષા
અંગીકાર કરીને મને પણ એ જ પવિત્ર માર્ગે ચલાવીને મારો
પરમ ઉદ્ધાર કર્યો દીક્ષા આપ્યા પછી શાસ્ત્રોક્ત વિધિ મુજબ
અનેક દેશોમા મને તીર્થયાત્રા કરાવીને અનેકવિધ શાસ્ત્રોક્ત
અધ્યયન કરાવીને તથા નાન દર્શન ચાન્દ્રિકાના ઉત્તમોત્તમ મન્કારોથી
મારા આત્માને સુવાસિત કરીને આપે મારા ઉપર અનંતાનંત
ઉપકારો કરેલા છે મારા અસખ્ય અવિનય અને અપરાધોની
પરમકૃપાળુ આપે સદા ક્ષમા જ આપી છે પરમ વત્સલ ગુરુદેવ !
મારુ ધૈર્ય કેવી રીતે થાય એ મારે આપે મદૈવ ગિતન કર્યું છે
મારી ઉન્નતિ તથા ઉદ્ધાન પ્રવા મારે આપે ક્યાપની મન વચન-
કાયાની સર્વ શક્તિઓનો સદા ઉપયોગ કર્યો છે ગુરુદેવ ! આપના
મારા ઉપર એટલા બધા અનંત અનંત ઉપકારો છે કે તેનું
શબ્દોથી કોઈ પણ રીતે વર્ણન થઈ શકે તેમ જ નથી તેમ તેના
અનંતમા ભાગનો પણ બદલી કોઈપણ રીતે મારાથી કદી વાળી
શકાય તેમ જ નથી, છતાં ભક્તિના પ્રતીકરૂપે, હે સદૈવ પરમ
સ્તિત્યંતક પરમકૃપાળુ પરમવત્સલ મોક્ષમાર્ગના દાતા નાની
ગુરુદેવ ! આપશ્રીની જ પ્રેરણા સૂચના તથા માર્ગદર્શનથી તૈયાર
થયેલા આ લઘુ પુસ્તકરૂપી પુષ્પને અનંતશઃ વદનાપૂર્વક આપના
પવિત્ર કરકમલમાં અર્પણ કરીને બારે પરમ આનંદ અનુભવુ છું
આપશ્રીના ચરણકમળોના ઉપાસક અતેનાસી શિશુ

ગિરપુર આવવાના માર્ગો

- ૧ મુબબ્બી નાગપુર જનારી ગાડીમા આઠોતા ઉતરવું ત્યાંથી ગિરપુર
૪૨ માઈલ થાય છે મોગર પી સગવડ થઈ શકે છે આમવામા
મંદિર ધર્મશાળા છે રસ્તામા માસેમામ નામનું ગામ આવે છે
ત્યાં ખમ માગી છે
- ૨ મુરતથી જુસારગ આવી નાગપુર તરફની ગાડીથી આઠોલા આવવું
- ૩ કનકલા તરફથી નાગપુર માર્ગે આઠોલા આવવું
- ૪ ખાસ તરફથી જવારલા તરફથી વર્ધા થઈ આઠોલા આવાય છે
- ૫ ખાડના-દિ ગોલી મોગરગેજ વાહા હાનમાં નખાઈ છે તેના જવગલા
નામના રોડનથી ગિરપુર ૮ માઈલ દૂર રહેશે

પ્રસ્તાવના

દેવાધિદેવ શ્રી અતરિક્ષ પાર્થનાથ ભગવતના અદ્વિતીય અનંત અમરકારપૂર્ણ તીર્થનો ઇતિહાસ અને એ તીર્થનું ગૌરવ બતાવતું પુસ્તક પ્રકાશિત થાય એવું માત્ર અર્ધ પરમપૂજ્ય પદ્મિતપ્રવર મુનિશ્રી જીવિજય મહારાજની કૃપાથી મૂર્ત સ્વરૂપમાં આવ્યું તે જોઈ મને પરમ સતો ર થયો અને અત્પ્રકાળમાં જ તે પુસ્તકની બીજી આવૃત્તિ છપાવવાનો પ્રસંગ ઉપરિચિત થયો એ જોઈ મારા આનંદનો પાર રહ્યો નહીં

વિદ્વાન મુનિ શ્રી જીવિજય મહારાજે સંશોધનપૂર્વક વિદ્વદ્ભોજ દિગ્વિજીઓ આપી હતી તે સામાન્ય વાચકો માટે તદ્દન નિરૂપયોગી છે માટે તે બાદ કરી બીજી આવૃત્તિ વધુ સુલભ કરે તો સારૂ એવી અનેકા તરફથી સૂચનાઓ મળી તેથી આ આવૃત્તિમાં તેની દિગ્વિજીઓ કાઢી નાખી અમર મૂળ સાથે બેઝરી દેવામાં આવી છે જેથી પુસ્તકના આકારમાં મદાદો થયો છે પણ મૂળ વસ્તુમાં જરાએ ઓછું કરવામાં આવ્યું નથી

આ મૂળ પુસ્તકનો મરાઠી ભાષામાં અનુવાદ કરી તે પણ પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે એ પુસ્તક પણ અત્યંત લોકપ્રિય થયેલું છે

આ બીજી આવૃત્તિના આધાર પર જ દ્વિતી આવૃત્તિ પણ પ્રગટ કરવામાં આવશે

ભાણેશ્વર
અક્ષય તૃતીયા
સ વત ૨૦૧૮

સાહિત્યચંદ્ર બાલચંદ્ર હીરાચંદ્ર
સ ૫૬૬

ગામનગોધ પ્રાપ્ત અને પાશ્વિય અનેક ભાગોકોવિદ
બાવશ્રદ્ધાગારી કરિ અને અને-ગામપા ગત નત મના મા

મુનિવર્ગ શ્રી જળવિજયજી મહારાજ

॥ नम श्रीअंतरिक्षपार्श्वनाथ ॥

श्री अंतरिक्षपार्श्वनाथजी

इतिहास अने भाषा

आ तीर्थतु सतत याचतु

अंतरिक्ष वरकाणो पास, जीग
गाम नगर पुर पाटण जेह, निनव

आ सवतीर्थवदन स्तोत्रनी कहीथा
आपखे जेभने नित्य नमन करीजे
पार्श्वनाथ लगवाननु तीर्थ लभजा
प्राचीन विदर्भ देशना आकेला
२० उत्तर अक्षांश अने ७० पूर्वे
नामना गामभां आवेलु छे गाम
जिनालय छे तेभा सोयरांनी
लगभग भन्तक सुधी उ६ एय
छीनी तथा ३० एय पहोणी श्री
भूर्ति गिराजे छे तरिख शब्दना
छीने आकाशमा अर्थात् कोछं मणु
देखी श्री पार्श्वनाथ लगवाननी
शब्दना अर्थ थाय-जे अने

જરા પણ આધાર રાખ્યા સિવાય તેમ જ પાછળ તથા બંને પડખે
લીંપીને જ ન પણ સ્પર્શ કર્યો વિના ભૂમિથી એક આગળ અંદર
જ વિરાજે છે પ્રતિમાજીની નીચેથી બરાબર અગલૂછણ પસાર
થાય છે તેમ જ પ્રતિમાજીની પલાઠી પાસે બંને પડખે દીવા
મૂંડીને પણ મૂર્તિની નીચે તેમ જ પાછળ સર્વ ત્ર પધગાઈ જતો
પ્રગટ જોઈ શકાય છે

એક નાનું સરખું પાદડું પણ આકાશમાં અંદર નથી રહી
શકતું, છતાં આગલા મોડા અને વજનદાર પ્રતિમાજી એકઠો
વર્ષોથી કોઈ પણ આધાર વિના અંદર બિરાજે છે એ એક મહાન
અતિશય જ છે અધકારમય કલિયુગમાં પણ અપાર તેજથી
ઝગમગતી ખરેખર આ તેજસ્વી જ્યોત છે શ્રી પાર્થનાથ ભગ
વાનનો મહિમા અને પ્રગટ પ્રભાવ સુપ્રસિદ્ધ છે જ, છતાં સર્વ
માણસો પ્રત્યક્ષ જોઈ શકે એવો પ્રભાવ તો અહીંયા જ દૃષ્ટિગોચર
થાય છે આ પ્રતિમાના દર્શન કરીને આશ્ચર્યકતા આનંદ અને
વિશ્મયનો તો પાર રહેતો નથી જ, પરંતુ નાસ્તિકની યુદ્ધિ પણ
અહીંયા તો આવીને નમી જાય છે અને તેને આશ્ચર્ય બનાવી
દે તેવો આ અમતકાર છે માત્ર જોનો જ નહીં, પણ શિરપુરમાં
તેમ જ આજીવજીવિતના ગામોમાં વસતા જોનેતરો પણ આ મૂર્તિ
ઉપર અપાર ધ્યાન ધરાવે છે અને દર્શનાર્થે તથા વહનાર્થે આવે છે

આવા પ્રભાવશાળી આ તીર્થની યાત્રા કરવા માટે એકઠો
વર્ષોથી ભારતવર્ષના ખૂલેખૂલેલાં લાખોની સંખ્યામાં આજ સુધી
યાત્રાજીઓ આવ્યા છે અને અત્યારે પણ યાત્રાજીઓનો પ્રવાહ
મતત ચાલુ રહ્યા જ કરે છે જિનાલયના કપાઉડમાં તેમ જ
કપાઉડ બજાર મોટી ધર્મદાણા છે યાત્રાજીઓને માટે લોજન
શાળા પણ અત્યાર ચાલુ છે શિરપુર જવા માટે મધ્ય (Central)
રેલના આકોલા સ્ટેશને ઉતરવું પડે છે આકોલામાં તાજનાપેડમાં

અપણુ જિનાવય, ઉપાગ્રય તેમજ ધર્મશાળા છે અર્પીથી શિરપુર ૪૪ માઈલ દૂર છે આટોલાથી ઠેઠ શિરપુર મુખીની મોટર મડક બધાયેલી છે અને મોટર વ્યવહાર ખુમેશા ચાલ્યા જ કરે છે પોમ દશમ (માગશર વદ ૧૦)ના શ્રી પાશ્વનાથ ભગવાનના જન્મસ્થળાત્ક દિવસે દર વર્ષે મેળો ભાલ્ય છે

વિદર્ભદેશ

જે દેશમાં આ તીર્થ આવેલું છે તે દેશ આજકાલ વરાળના નામથી પ્રસિદ્ધ છે, પરંતુ તેનું પ્રાચીન નામ વિદર્ભ કે ગમ્મા ચંદનલાલ મનોરમા મયગેદા ગમગિ આ ભુવરની પશ્ચિમી આપણે જેનું નિત્ય પ્રાતઃકાવમાં અમ જ કરીએ છીએ તે ના રાજાની પત્ની મન્નામતી હમયતીનો જન્મ પણ આ વિદર્ભ દેશની રાજધાની કુડિનપુરમાં થયો હતો વિદર્ભ દેશના રાજાની પુત્રા હોવાને લીધે હમયતી વૈર્મના નામથી પણ ઓળખાય છે અત્રે પણ કુડિનપુર વિદ્યમાન છે અને તે અમરાવતી જિલ્લાના આદ્ય તાલુકામાં અમરાવતી શહેરથી લગભગ ૩૮ માઈલ ૬૦ પૂર્વ દિશામાં વર્ધા નદીના બનાબર સ્થિત કિનારે ૨૦/૫૮ ઉત્તર અક્ષાંશ અને ૭૮/૬ પૂર્વ રેખાંશ ઉપર આવેલું છે

પઠમાર્ધ અ ગોરી ગંગારી જગમળા સુમીમા ચ ।

જપૂર્વ સચમામા રણિણી કણદ્ધ મહિસીખો ॥

આ મરહેમની ગાથામાં જેમનો ઉલ્લેખ છે અને જે અતે શ્રી નેમિનાથ ભગવાન પામે દીપ્તા લઈને મોળામાં ગયા તે મન્નામતી રૂકિમણીનો જન્મ પણ આ વિદર્ભ દેશના મગના પાટનગર કુડિનપુરમાં જ લીધેમક રાજાને ત્યા થયો હતો અત્યાદે જો કે કુડિનપુર બહુ નાનું ગામકુ જ રહ્યું છે, છતાં પણ વૈદિકો

જરા પણ આધાર રાખ્યા સિવાય તેમ જ પાછળ તથા બંને પડખે ભીંતનો જરા પણ અર્થ કર્યો વિના ભૂમિથી એક આગળ અદ્ધર જ વિરાજે છે પ્રતિમાજીની નીચેથી જરાબગ અગલૂદ્ધ પસાર થાય છે તેમ જ પ્રતિમાજીની પલાઠી પાસે બંને પડખે દીવા ભૂમિને પણ ભૂર્તિની નીચે તેમ જ પાછળ સર્વ પથગઈ જતો પ્રગથ જોઈ શકાય છે

એક નાનું સરખું પાંદડું પણ આકાશમા અદ્ધર નથી ર શકતું, છતાં આગલા મોગા અને વજનદાર પ્રતિમાજી સેઠ વર્ણોથી કોઈ પણ આધાર વિના અદ્ધર મિરાજે છે એ એક મહાન અતિગત્ય જ છે અધકારમય કલિયુગમા પણ અપાર તેજથી ઝગમગતી ખરખર આ તેજસ્વી જ્યોત છે શ્રી પાર્થનાથ ભગવાનનો મહિમા અને પ્રગટ પ્રભાવ સુપ્રસિદ્ધ છે જ, છતાં સર્વ માણસો પ્રવશ જોઈ શકે એવો પ્રભાવ તો અહીંયા જ દિગ્દિગ્દિગ્દિ થાય છે આ પતિમાના દર્શન કરીને આસ્તિકતા આનંદ અને વિન્મયનો તો પાર રહેતો નથી જ, પરંતુ નાસ્તિકની બુદ્ધિ પણ અહીંયા તો આવીને નમી જાય છે અને તેને આસ્તિક બનાવી દે તેવો આ અમત્કાર છે માત્ર જોનો જ નહીં, પણ શિરપુરમા તેમ જ આશુભાણુના ગામોમા વસતા જોનેતરો પણ આ ભૂર્તિ ઉપર અપાર મહા ધરાવે છે અને દર્શનાર્થે તથા વદનાર્થે આવે છે

આવા પ્રભાવગ્રામી આ તીર્થની યાત્રા કરવા માટે સેકડો વર્ષોથી ભારતવર્ષના પ્રજોજૂલોથી લાખોની મજમામા આજ સુધી યાત્રાજીઓ આવ્યા છે અને અત્યારે પણ યાત્રાજીઓનો પ્રવાહ સતત ચાલુ રહ્યા જ ક છે જિનાવયના કપાઉડમા તેમ જ કપાઉડ બહાર મોટી ધર્મશાળા છે યાત્રાજીઓને માટે લોજન શાળા પણ અત્યારે ચાલુ છે શિરપુર જવા માટે મધ્ય (Central) રેલ્વેના આકોલા સ્ટેશને ઉતરવું પડે છે આકોલામા તાજનાપેઠમા

આપણુ જિનાલય, ઉપાશ્રય તેમ જ ધર્મશાળા છે અહીંથી શિરપુર ૪ માઈલ દુર છે આકોવાથી ૬૦ શિરપુર સુધીની મોટર સડક બધાયેલી છે અને મોટર વ્યવહાર દરમિયાન આપ્યા જ કરે છે પોમ દશમ (મામચર વઢ ૧૦)ના શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનના જન્મસ્થાણકે દિવસે ૬૦ વરે મેળો ભરાય છે

વિદર્ભદેશ

જે દેશમા આ તીર્થ આવેતુ છે તે દેશ આજકાલ વરા'ના નામથી પ્રસિદ્ધ છે, પરંતુ તેનું પ્રાચીન નામ વિદર્ભ છે મુળ્લા વૃન્નશાલા મગોરવા મયજરેદા દમયજિ આ ભરહેમની પત્નિથી આપણે જેનું નિત્ય પ્રાત કાલમા સ્મરણ કરીએ છીએ તે નામ રાજાની પત્ની મહાનતી દમયતીનો જન્મ પણ આ વિદર્ભ દેશની રાજધાની કુડિનપુરમા થયો હતો વિદર્ભ દેશના રાજાની પુત્રી હોવાને લીધે દમયતી વૈર્મના નામથી પણ ઓળખાય છે બધાએ પણ કુડિનપુર વિદ્યમાન છે અને તે અમરાવતી જિલ્લાના આદ્ય તાલુકામા અમરાવતી શહેરથી લગભગ ૨૮ માઈલ દુર પૂર્વ દિશામા વર્ધા નદીના બતાબર પશ્ચિમ કિનારે ૨૦/૫૮ ઉત્તર અક્ષાંશ અને ૭૮/૬ પૂર્વ રેખાંશ ઉપર આવેતુ છે

પટમાર્ધ અ મોરી મધારી ગ્રામવળા સુમોમા ચ ।

જનૂર્ધ મલમામા રુપિણી કણદ્ધ મહિસીમા ॥

આ મરહેમની ગાથામા જોમનો ઉલ્લેખ છે અને જે અતે શ્રી નેમિનાથ ભગવાન પાને દીક્ષા લઈને મોક્ષમા ગયા છે તે મહાસતી રૂકિમણીનો જન્મ પણ આ વિદર્ભ દેશના કાળના પાટનગર કુડિનપુરમા જ બીજાકે રાજાને ત્યા થયો હતો અત્યારે જો કે કુડિનપુર બહુ નાનું ગામડું જ રહ્યું છે, છતાં પણ વૈદિકો

(ત્રિપુર) એને મોટું તીર્થધામ માને છે નદીના કાંઠા ઉપર જ ગરાળ-કુખ (ત્રિકુત)-ફકિમળીનું એક મંદિર છે અને ત્યાં કૃતિંદ્રી પૂર્ણિમા ઉપર પ્રતિવર્ષ ઘણી મોટી યાત્રા (મેળો) લાગે છે પ્રદિનપુરને વાન કોદિ ચપુર પણ કહે છે

શ્રી અતરિક્ષપાર્શ્વનાથજી નીર્યનો ફતિદામ

આમા મા પ્રાચીન વિહર્લ દેશની ભૂમિને પવિત્ર કરી નેલા આપણા તીર્થની સ્થાપના સ્વાયં કૌના ખાચે અને શ્રી રીતે થઈ વળેરે જાણુ આવશ્યક અને ખાસ સમઢાયક છે આ તીર્થની યાત્રા કરના માટે પૂર્વ અનેક આચાર્યાદિ મુનિવર આવી ગયા છે વાનપ્રસ્થર ઉપાધ્યાયશ્રી યશોવિજયજી મહારાજ પણ અહીં આવી ગયા છે અને તેમણે અતરિક્ષજીના જે સ્તવના બનાવ્યા છે યાત્રાર્થે આવેના મુનિગણે પેઠી કેલોક આ તીર્થના મળવમા મહિમ અથવા વિસ્તૃત નોથ પણ લખતા ગયા છે કે જમાથી આપણને આ તીર્થને લગતી ઐતિહાસિક માહિતી મળી શકે છે આપણે પણ આ તીર્થનો ઇતિહાસ જાણના માટે એ જ પ્રાચીન ઉ વેળો અને પ્રમાણે તન્ક વળણુ જોઈએ

શ્રી અતરિક્ષજીના મળવમા તપામ કરતા પ્રાચીન ઉવેળો ઘણા મળી આવે છે જો કે તેમાના ઘણાખરામા અતરિક્ષપાર્શ્વ નાથ કમવાનના નામનો જ ઉ વેળ છે, છતાં પાચ-માન એવા પણ ઉવેળો છે કે જેમા શ્રી અતરિક્ષજી તીર્થનો ઇતિહાસ પણ આપેલો છે આ ઉવેળો કેટલીક વાતોમા પરસ્પર મળતા છે ત્યાર કેટલીક વાતોમા પરસ્પર ભેદ પણ પડે છે ઉ વેળો વાચનાથી અને મન્યાવચી ભેદ આપોઆપ સમજાઈ જશે

આ ઉવેળો ન-કૃત, પ્રાકૃત તથા ગુજરાતી અમ નજે મા અને તે લેખના છંદના બાગમા યથાલભ્ય યથાશકય

અમન્થ આપવામા આવ્યા છે તે પહેલા તેના ભાવાર્થ મુજશતીમા નાંચે મુજબ આપવામા આવે છે કારકમને મુખ્ય રાખીને આપવે એ ઉદ્દેશોમા આવના ઇતિહાસને અનુક્રમે જોડ્યો

શ્રી જિનપ્રભસૂરિજીએ આપેલો ઇતિદામ

—ખરતરગચના શ્રી જિનપ્રભસૂરિકે જેમને દિ-હીના બાદશાહ મન્નમદ તબક્ક ઉર ધણો પ્રભાવ પડ્યો હતો તેમણે ભાગ્યવર્તના ચાર પૂજાના અનેક તીર્થનાં માહિતી આપતા લગભગ ૫૮ જેટલા કંપોની રચના કરી હતી આ કંપો વિષ્ણુપ્રભાસ નામના મથમા છપાયેલા છે આમા અતરિદજીના સળધમા એક ધૈરુ અતરિદ વારનાવજ પજુ છે કે જેની રચના વિક્રમ મ ૧૩૬૪ થી ૧૩૮૬ હગમિયાન થઈ જશે એમ લાગે છે શ્રી જિનપ્રભસૂરિ આમાનુશાસ ચૈત્યપરિષાદી કરતા દક્ષિણ દેશમા મન્નરાપ્દમા પધાર્યા હતા અને દેવગિરિ (વર્તમાન હોલનાબાદ) તથા પ્રતિષ્ઠાનપુ- (વર્તમાન પેશાબી યાત્રા કરી જતી પ્રાય તે અરમામા જ તમજે આ તાંચની યાત્રા કરીને ધૈરુઅતરિદ વારનાવજની રચના કરી જતો અતરિદજીના સળધમા આપવે ત્યા મળના ઉદ્દેશોમા મદ્યથી પ્રાચીન ઉદ્દેશ હોય તો હજુ સુધી આ જિનપ્રભસૂરિજીવાળો જ ઉદ્દેશ ॥ આ કંપમા શ્રી જિનપ્રભ સૂરિજી નીચે પ્રમાણે જણાવે છે કે—

શ્રીપૂરનગરના આશ્રુવજ સમાન પ્રગટપ્રભાવી શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનને પ્રણામ કરીને અતરિદમા (આકાશમા અહર) રહેવી તેમની પ્રતિમાના ૨ પને કાંઈક કહું છું -

પૂર્વે લકાનગરીના સળ પ્રતિવાસુદેવ સવણે માસિ અને સુમાલિ નામના પોતાના ગેવકોને કોઈક કારણગર કોઈક મથળે મોકલ્યા હતા વિમાનમા બેસીને આકાશમાર્ગે જતા તેમને વચમા

જે વખતે ગળાએ પ્રતિમાને ગાડામા મ્થાપી હતી તે વખતે અળાદેરી અને ફોરપાલ પણ પ્રતિમા આવે હતા અળાદેરીને ત્રિશ્ન અને શુદ્ધ નામના જે પુત્રો હતા ઉતાવળ ઉતાવળમા અળાદેરીએ તેમાવી એક પુત્ર સાથે લીધા, પણ એક પુત્ર જૂલધી પાછળ રહી ગયો. અળાદેરીએ મેર ગળાને હુકમ કર્યો કે 'પાછળ રહી ગયેલા પુત્રને લઈ આવ' પણ અતિવ્યાકુળપણે આવતો મેર પાછળ પણ પાછળ પાછળ રહી ગયેલા પુત્રને ન લાગ્યો. તેથી અળાદેરીએ કોપાયમાન થઈ ફોરપાળના માથામા દુબો માર્યો અત્યારે પણ ફોરપાળની મૂર્તિન માથામા તે પ્રમાણે જ જોવામા આવે છે આ પ્રમાણે અળાદેરી અને ફોરપાલ જેની સેવા કરી ગયા છે અને ધરજેદ તથા પદ્મ વતી જેની ઉપામના કરે છે, એવી શ્રી અતરિક્ષપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમા બધા લોકોથી અત્યારે પૂજાય છે, તેમ જ યાત્રાળુ લોકો યાત્રામટોત્ત્વ કરે છે આ પ્રતિમાના ન્હવણતુ પાણી આરતી ઉપર છટવામા આવે તો પણ આરતી ખુજાતી નથી, તેમ જ પ્રતિમાના ન્હવણતુ પાણી લગાવવાથી દાહર, ખસ તથા કોઠ વગેરે રોગો નાશ પામે છે એવો અત્યારે પણ પ્રભાવ છે

શ્રી અતરિક્ષપાર્શ્વનાથ ભગવાનના સંબંધમા જે કંઈ સાબળવામા આંધુ તે પ્રમાણે શ્રી જિનપ્રભસૂરિએ સ્વ-પરના ઉપકારને માટે શ્રી અતરિક્ષપાર્શ્વનાથ ભગવાનના કંઠપમા લખ્યું છે

શ્રી અતરિક્ષપાર્શ્વનાથ તીર્થકંઠપનો સાર

આ પ્રમાણે શ્રી જિનપ્રભસૂરિએ આપેલા ઉપમ્ના વૃત્તાત માથી નીચેની મુખ્ય વાતો તરી આવે છે

ગવણના સેવક માત્રી અને સુમાલી કેઈ કાર્યર્થે વિમાનમા બેસીને જતા હતા તે વખતે વચમા લોખનનો અવસર થવાથી નીચે ઉતર્યા, પણ પ્રતિમા સાથે લાવવી જૂલાઈ ગઈ હતી અને

देवाधिपते

तस्मिन् पार्श्वे नाय भगवान्
 देवाधिपते (विष्णवे)

પ્રતિમાપૂજા નિવાય ભોજન ન કરવાની તેમની પ્રતિજ્ઞા હતી, તેથી તેમના સ્વમાર્ગી નોંધે વિદ્યારમ્યથી વાળુ(ગતી)ની શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ બનાવી હતી અને જતી વખતે નજીકના સરોવરમાં પધારી દીધી હતી પાણીમાં પધગવવાથી સ્વાભાવિક રીતે જ મૂર્તિ નાશ પામી જાય, પરંતુ દેવપ્રભાવથી અમલ જ નહીં કાવકેએ આ સરોવર નાનું ખાળોચિયુ બની ગયું

વિગઢ ની (વિગોલિ-હિગોલિ) પ્રદેશના વિગઢ ન (હિગોલિ) નગરના ગાંધી શ્રીપાસને મર્વા જે કોઈનો રોગ થયેા હોય તે ગાંધી આ પ્રતિમાના અર્પણથી પવિત્ર થયેલા ખાળોચિયાના પાણીથી સ્નાન કરવાથી સર્વથા મૂલ્યથી નાશ પામ્યો હતો ગાંધી રાજાની રાણીને સ્વપ્નમાં દેવે આપીને કહ્યું કે—“ આ પાણીની અંદર ભવિષ્યમાં યનારા શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમા છે, તેને ગાંધીમાં આપીને સાત દિવસના જન્મેલા વાછરડા ભેડીને રાજાએ ગાંધીમાં આગળ ભેંસીને કાચા મુતરના તાતણાથી બનાવેલી દોરીની લગામથી વાછરડા દ્વારે પોતાના સ્થાન તરફ ગાંધીને લઈને જવી, પણ પાડુ વાળીને ન ભેડે રાજાએ તે પ્રમાણે બધું કર્યું, પણ કેટલેક દૂર ગયા પછી મૂર્તિ આવે છે કે નહીં એવી શકાથી પાડુ વાળીને ભેવાથી મૂર્તિ ત્યાં જ જીએ સ્થિર થઈ ગઈ મૂર્તિ આગળ ન આવવાથી રાજાએ પોતાના નામ ઉપરથી ત્યાં જ મિરિપુર (મીપુર) ગામ વસાવ્યું અને ત્યાં જ એવું બધાવીને તેમાં પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત કરી શ્રી જિનપ્રભસૂરિના આ લખાણથી એમ ફલિત થાય છે કે શ્રીપાળરાજા સબધી આ આળેય પ્રમુખ શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાન વચ્ચે તે પહેલા જ બની ગયેલા છે

શ્રી જિનપ્રભસૂરિજી લખે છે કે “પહેલા નીચેથી પાણિયારી મી નીકળી જાય એટલી અંદર પ્રતિમા હતી, પણ કલિયુગ

પ્રભાવથી અત્યારે અગલુછપુ જ નીચેથી નીકળે તેટલી અદ્દર છે" આથી એમ લાગે છે કે જિનપ્રભસૂરિના વખતમા એટલે કે આજથી લગભગ મવા છસો (૬૨૫) વર્ષ પહેલાં પણ આપણે અત્યારે (૨૧મી સદીમા) જેટલી અદ્દર પ્રતિમા જોઈએ છીએ તેટલી જ અદ્દર જુદી અત્યારે પણ અગલુછપુ નીચેથી નીકળે તેટલી અદ્દર છે જ

શ્રી અતરિક્ષ પાર્શ્વનાથજી તીર્થનો મ ૧૩૮૫ આસપાસ શ્રી જિનપ્રભસૂરિજીએ લખેલો ઐતિહાસિક વૃત્તાત આવી ગયો છે ત્યારપછાં કાલાનુક્રમે જોતા દેવગિરિ(દોનતાળાદ)મા વસતા રાજા નામના સભ્યનીએ વિ સ ૧૪૭૩ પૂર્વે અતરિક્ષજી તીર્થની યાત્રા કર્યાનો ઉલ્લેખ મળે છે, પરંતુ આમા અતરિક્ષજીનો માત્ર નામો લેખ જ હોવાથી આ અને આવા બીજા માત્ર નામોલેખનાગા ભાગે અતે અક્ષરથ યથાશક્ય આપવામા આગ્રહ છે હમણાં તો આ તીર્થની ઐતિહાસિક માહિતી આપતા હોય તેવા ઉદ્દેશો જ તપાસીશું

આ દૃષ્ટિએ કાલાનુક્રમે જોતા શ્રી જિનપ્રભસૂરિજીએ રચેલા વિવિધતીર્થક પાન્તર્ગત ગ્રીવર અતરિક્ષગંગનાથક વ પછાં વિ સ ૧૫૦૩મા રચાયેલા સોમધર્મગણિકૃત ઉપદેશસતિ નામના અથનુ સ્થાન આવે છે ઉપનિષદસતિના કર્તા તપાગચાર્યધિપતિ આશ્રી નોમસુહરસૂરિજીના શિષ્ય મહોપાધ્યાય શ્રી ચારિત્રરત્નગણીના શિષ્ય પ શ્રાં સોમધર્મગણી છે તેમણે ઉપદેશસતિમા બીજા અધિકારના દશમા ઉપદેશમા ૨૪ શ્લોકોમા અતારિક્ષજીનો ઇતિહાસ વર્ણવ્યો છે તેમા આવતુ વર્ણન અમુક પ્રકારના શાબ્દિક ભેદ હોવા છતાં પણ શ્રી જિનપ્રભસૂરિજીએ કેલા વર્ણનને જ બહુ અશે મળતુ કે ઉપદેશસતિમા અતરિક્ષજીના અધિકારમા ૨૧, ૨૨ તથા ૨૪મા શ્લોકમા અધિકાર જણાવે છે કે—

નિવેશ્ય નગર નય શ્રીપુરં તત્ર મૂપતિ ।

અર્ચીકરચ પ્રોત્તુગ પ્રામાદ પ્રતિમોપરિ ॥ ૨૮ ॥

પગે ગંગેરિકાયુજૌ વસ્ય નારી સ્વમસ્તવે ।

તદ્વિન્ધ્યાય પ્રયાતિ સ્મ પુરતિ સ્યવિરા જગુ ॥ ૨૭ ॥

કિયદ્તરમદ્યાપિ મૂમિ-પ્રતિમયો છલુ ।

અસ્તીતિ તત્ર વાસ્તવ્યા ચર્દાત જનતા જપિ ॥ ૨૪ ॥

ભારાથ - "ત્યા રાજાએ શ્રીપુર (મિરિપુર) નગર વમાવીને પ્રતિમા ઉપર (કરતો) કીચો પ્રામાદ બધાલ્યો ઉપરાઉપરી બે ઘડા ઉપર જાગર મૂમીને તે માથા ઉપર ઉપાડીને પહેવા (પાણીયાગી) મી પ્રતિમાજી નીચેથી નીકળી શકે એટલી મૂર્તિ અદ્ધર પતી એમ જૂના માણસો કહે છે હમણા પણ મૂમિ અને પ્રતિમા વચ્ચે કેટલુંક અંતર છે એમ ત્યાના (મિરિપુરના) વતની લોકો કહે છે

આ જોતા એમ કપટ લાગે છે કે મોમધર્મગણિજીએ અતરિશજી મળધી વૃત્તાત અતરિશજીતીર્થના સ્વયં દર્શન કરીને લખ્યો નથી, પણ વર્ણવર્ણમ કાનપરપરાએ માલગીને ડિવા પહેવાના લખાણને આધારે જ લખ્યો છે અધિક સભવ તો એ છે કે-તેમણે જિનપ્રભસુરિજીને અનુમતાને અતરિશજીનો વૃનાત લખ્યો છે રાવણની, માનિસુમાલિની પ્રતિમાપચિત્રિત જલથી સ્નાન કરવાથી વિગિહ (દર્શોતો) નગરના શ્રીપાગ રાજાનો ડોઢ રોગ ગયાની, અધિષ્ઠાયક દેવે કહેલી વિધિ પ્રમાણે તે સમયની અપેક્ષાએ ભાવિતીર્થ કર શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમા ગાડામા લાવ્યાની, રમ્તામા રાજાએ પાધુ વાળીને જોતા મૂર્તિ અદ્ધર રહી ગયાની, પછી ત્યા શ્રીપુર નગર વમાવીને મહિં બધાધ્યા વગેરેની એની એ જ હકીકત આમા પણ છે મહત્વનો ભાગ એ છે કે-શ્રી જિનપ્રભસુરિજીએ જાળાદેવી અને સ્વેતપાંચ સખવી

ને હકીકત આપી છે, તે આ ઉપદેશમંત્રિમા બિવદ્ય નથી તેમજ બીજા ઠોઠ વખાણુમા પણ જોવામા આવતી નથી

કવિત્રા લાવણ્યસમય મુનિવિરચિત ત્રી અતરિક્ષ પાર્શ્વનાથ છંદ

આ પછી શ્રી લાવણ્યસમયજીએ વિ સ ૧૫૮૫ની અક્ષય તૃતીયાને દિવસે ગુજરાતી ભાષામા રચેલા ૫૪ કડીના શ્રી અતરિક્ષપાર્શ્વનાથ છંદનું કાલાનુક્રમે મ્થાન આવે છે આમા તીર્થની ન્યાપના આદિના મળધમા વર્ણનાત્મક તેમ જ ચાલકાશાત્મક ભાગ ધણો છે, પરંતુ શ્રી જિનપ્રભસૂરિજી અને શ્રી સોમધર્મ ગણિજીએ વર્ણુનેના વૃત્તાતથી આમા ઠંડીક મહત્વની મિલતી નજરે પડે છે જિનપ્રભસૂરિજી અને શ્રી સોમધર્મગણિજીએ જ્યાં રાવણુના સેવક માલિ અને સુમાલિનું નામ આપ્યું છે ત્યાં લાવણ્યસમયજીએ રાવણુના અનેવી ખરદ્વણ રાજાનું નામ આપ્યું છે (લાવણ્યસમયજીના છંદ પછી રચાયેલા બીજા તમામ લખાણુમા પણ ખરદ્વણ રાજાનું જ નામ જોવામા આવે છે)

બીજો એક ખાસ મહત્વનો બેદ એ છે કે-અતરિક્ષપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમાના અધિષ્ઠાયક હોવે વિંગઉલ્લી (ઇગોલિ) નગરના શ્રીપાલ રાજાને ‘ભાવિતીર્થ’ કર શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની આ પ્રતિમા છે’ એમ કહીને ખાબોચિયામાથી પ્રતિમા કાઢવાનું જલાબ્યાની ને હકીકત શ્રી જિનપ્રભસૂરિજી તથા શ્રી સોમધર્મ ગણિજીએ આપી છે, તેના બદલે લાવણ્યસમયજીએ એલચપુરના એલચર્દો(વ) રાજાનું નામ આપ્યું છે અને ‘ભાવિતીર્થ’ એવો ઉત્તેષ નથી એલચપુર નગર વરાડ (વિદર્ભ) દેશમા ૨૧/૧૮ ઉત્તર અક્ષાંશ તથા ૭૭/૩૩ પૂર્વ રેખાંશ ઉપર આવેલું છે વગડના ઐતિહાસિકોના પરપરાનુમારી માન્યતા પ્રમાણે ૬૪ (આને જ

જક તથા દસર પલ કહે છે) નામનો જોત નબલ વિ સ ૧૧૧૫ મા
એલચપુરની રાજમાની ઉપર આ ચો હતો આ જોત આ તીર્થની
સ્થાપના શ્રી પાર્થનાથ ભગવાન થયા તે પૂર્વે નર્મી, પણ
પાર્થનાથ ભગવાનના નિર્ગોળ પછી ઘણા કામે વિ સ ૧૧૧૫
પછી જ થઈ છે, એમ લાવણ્યમમયજીના કથન ઉપરથી અનુમાન
થઈ શકે છે આ વાનજી આગળ આવના શ્રી ભાવવિજયજી
ગણિના મ્હન રી પણ મુમર્થન થાય છે ભાવવિજયજી ગણિને
પ્રભાવતી દેવીએ પ્રત્યક્ષ આનીને કહ્યું છે કે 'આ તીર્થની સ્થાપના
વિ. સ ૧૧૫૨ ના મહા મુઠ પ ને રવિવારને દિવસે વિજય
મુર્તિમા એલચપુર નગરના શ્રીપાલ અપરનામ એલચ રાજાની
વિનિધી પધારેલા શ્રી નભચંદેવસુરિ મહારાજના હાથે થયેલી
હ અને લાવણ્યમમયજી પછીના બધા લખાણોમા પણ એલચ
પુ ના એલચ (અથવા દસર) રાત્રીનું નામ આવે છે લાવણ્ય
મમયજીના છઠ્ઠી અર્તિગીતના ઇતિહાસમા આ મહત્વનો
દેરફાર શરૂ થાય છે જ્યારે શ્રી જિતપ્રભસુરિજી અને સોમધર્મ-
ગણિજીના મ્હન પ્રમાણે આ રાત્રી અને તીર્થની સ્થાપના
પાર્થનાથ ભગવાન થયા પૂર્વે થયેલા છે

આ સિવાયનો શ્રી જિતપ્રભસુરિ અને સોમધર્મગણિજીએ
આપેલા વૃત્તાંતથી લાવણ્યમમયજીના છઠ્ઠા જે ભે. ભેવામા
આવે છે તે માત્ર શાળિંક અને વર્ણનાત્મક જ છે મુખ્ય બતાવે
અને નામો વગેરે એક જ છે

શ્રી ભાવવિજયજી ગણિરચિત

શ્રી અન્તરિક્ષપાર્થનાથસ્તોત્ર

આ પછી તપાસ્યાધિપતિ આં શ્રી વિજયચંદેવસુરિમહારાજના
શિષ્ય શ્રી ભાવવિજયજી ગણિએ સમ્પૂર્ણભાવામા રચેલા ૧૪૫

સ્તોત્રના થી અતરિશપાઠનાગમતાનુ ન્ધાન આવે છે આ સ્તોત્ર
 અનેક દષ્ટિએ મહત્વનું સ્વાન ધરાવે છે વર્તમાનમા અતરિશની
 પ્રતિમા જ્યાં વિરાજમાન છે તે જિનાત્મ્ય ભાવવિજયજીર્ણાત્મ
 ઉપદેશથી જ બધાયેલું છે અને પાનેના બીજા મહિરમાથી ફરવીને
 ફરીથી તેમા અતરિશપાર્શ્વનાથભગવાનના પ્રતિષ્ઠા વિ સ ૧૭૧
 ના એક સુદ ૬, ને ગવિવા સેતમના જાથે જ થયેલી છે આજે પણ
 પામેના માણિભદ્રજીની સ્થાપનાવાગા માંજ ભોયરામા શ્રી વિજય
 દેવસુરિજીની તેમજ શ્રી ભાવવિજયજીર્ણાત્મ પાદુકાઓ (પગલા)
 વિદ્યમાન છે એકના ઉપર ૫ થીવિજયજીર્ણાત્મ પાદુકા અને બીજી
 ઉપર ૫ થી ભાવવિજયજીર્ણાત્મ પાદુકા એવા કેનગવા અક્ષરો અપદ્ધ વાચી
 શકાય છે આ માણિભદ્રજીની સ્થાપનાવાગા બાંજ ભોયરામા જ
 પહેલા અતરિશજીની મૂર્તિ વિરાજમાન હતી એમનું પ્રાચીન
 આસન અત્યાગે પાજુ વિરાજમાન છે અત્યારે તે આનન પગ બીજી
 માણિભદ્રજીની સ્થાપના કરવી છે ભોયરામા કુ વે ૨, માણિભદ્રજી
 ને વર્તમાન પ્રતિષ્ઠા કરનાર શ્રી ભાવવિજયજીર્ણાત્મ એ જ રમ્યુ
 હોવાથી તેમજ બીજી ધણી નવી તથા બાદ્ય પ્રમાણેથી પણ
 મુદ્ધ થતી માહિતી તેમા હોવાથી આ સ્તોત્રનું મહત્વ ધણુ જ
 ધણુ વધી જાય છે પોતાના માતા-પિતા, જન્મસ્થાન, દીશા
 આદિથી માઢીને સ્તોત્રની રચના કરી ત્યામુધી બધી પ્રામગિક
 રસપ્રક માહિતી તેમજ આપી છે એ આખા સ્તોત્રનો ભાવાર્થ
 નીચે પ્રમાણે ॥

શાતરમપૂર્ણ પરમ જ્ઞાન દસ્વકેષ(યગ્માત્મા)ને નમસ્કાર કરીને
 હું (ભાવવિજયજીર્ણાત્મ) સ્વયં અનુભવેલા ચમત્કારનું બીજાઓના
 ઉપકારને માટે વર્ણન કરુ છું-જ બુદ્ધીપના ભગતમેતતા નંધ્ય
 ખંડને ચોલાવતુ સત્યપુર (સાવોર) નામનું વનખંડોર્થ
 સુચોભિત નગર હતું તે નગરમા જોશવાલવશમા રાજમહ
 નામના ગૃહસ્થ હતા તેમને મૂલી નામની પત્નીથી ભાનિરામ

નામનો એક પુત્ર થયો હતો. એક વખત તે નગરમાં ઉપશમ આદિ શુભોના બહાર શ્રી વિજયદેવસૂરિજી માધુજ્ઞોના પરિવાર માથે પધાર્યા હતા જેમ મધુગી મેઘના આગમનથી ખુશી-ગાજી થાય તેમ શુભમહારાજના આગમનથી આનંદિત થયેલા આવકો તેમને વદન કરવા માટે ગયા જેમ આવકો મેઘના જલને પીવા માટે આતિ ઉત્ક્રિષ્ટ હોય છે તેમ આવકો શુભમહારાજના મુખમાથી વરમતા વચનામૃતતુ પાન કરવા માટે ઉત્ક્રિષ્ટ બનીને શુભમહારાજને વદન કરીને તેમની દેશના સાબગવા માટે ભેટા પછી આચાર્ય મહારાજે સાત નય અને અતુર્લ ગીથી સુક્ત તથા દુરિત-(પાપ)ને દૂર કરનારી અમૃત કરતા પણ અધિક મીઠી ધર્મદેશના આપી તેમની દેશનાથી પ્રતિભ્રાષ પામીને મે બહુ હર્ષપૂર્વક દીધા હીધી દીક્ષામયે શુભમહારાજે મારા ભાવવિજયએવું નામ મળ્યું

ત્યારપછી શુભમહારાજની માથે મારવાડમાં વિચરતા મે સૂત્ર વગેરેનો યથારથિ અભ્યાસ કર્યો પછી તેથી મતુષ્ઠ થયેલા શુભમહારાજે જોધપુર નગરમાં સધમમથ મને ગણિ પ વી આપી ત્યાં પછી પાળના મધનો વિગ્રહિથી શુભમહારાજ વચમાં આપ્યું (અર્ચુનગિરિ)ની યાત્રા કરીને શિષ્યો સાથે શુભરાતમાં પધાર્યા રત્નામાં જતા ચાંપનકતુની ઉપાતાને હીધે મારી આખોમા રોગ લાગુ પડ્યો, પણ જેમ તેમ કરીને કદથી શુભમહારાજ સાથે પાળ પડ્યો ત્યાં શ્રીમત આવકોએ ઘણા ઘણા ઔષધો પચાર કર્યા, પણ મારી આખોમા કયો કાયદો થયો નહીં છેવટે મારી આખો આતી ગર્ભ અને હું અધ બન્યો

દીવા વિના ઘરની જેમ નેત્ર હિત થયેલા મે એક વખત આ શ્રી વિજયદેવસૂરિને ગયેલી આખો ફરી પ્રાપ્ત થાય તે માટે ઉપાય પૂછ્યો આચાર્યમહારાજે કૃપા કરીને પૂર્વ વિધિવિધાન સાથે પદ્માવતી દેવીનો મહાન મંત્ર મને આગધવા માટે આપ્યો

પછી ચોમાસુ પૂર્ણ થયે, એક માધુને મારી પાને મૂકીને અર્ચાર્થ મનારામ અન્યત્ર વિચાર કરી ગયા પછા ગુરુમહારાજે બતાવેલી વિધિપૂર્વક પદ્મવતી મંત્રુ આગમન કરવાથી પદ્માવતી દેવીએ પ્રત્યક્ષ આવીને વિમ્બા શી રીતે મુજબ અને વૃત્તાત કહ્યો —

“જીવશમા ઉત્પન્ન થયેના તથા કાચમાના લાઘવવાળા શ્રી મુનિમુક્તતસ્વામી ભગવાનના ગામનમા નવજ્ઞ નામનો મહાબલ વાન પ્રતિવાસુદેવ સથે હતો એક વખત તેણે પોતાના બનેલી ખરદ્દપણ રાજાને કોઈક કાર્યાર્થે સીંચ મોકલ્યો હતો પાતાલ લોકનો અધિપતિ તે ખરદ્દપણ રાજા પણ વિમાનમા બેસીને પક્ષીની જેમ આકાશમાર્ગે પ્રયાણ કરતો ચાલતા ચાલતા અત્યંત અનેક નગર, દેશ, વનખંડ તથા પર્વતોને ઓળંગીને બોજનન અવસર પિંગેના દેશમા આવી પહોંચ્યો બોજનનો અવસર થયે. દોવાથી ત્યાં ભૂમિ ઉપર ઉતરોને સ્નાન કરીને પૂજાપાત્ર કાચમા ધારણ કરીને ખરદ્દપણ રાજાએ રસોષ્ણાને જિનચૈત્ય (પ્રતિમા) લાવવા માટે કહ્યું માથે જિનપ્રતિમા લાવવાનું ભૂની ગયો હોવાથી ભયભીત બનેલા રસોષ્ણાએ હાથ બેડીને પ્રજ્ઞામ કરીને કહ્યું કે હે સ્વામિન! જૈનચૈત્ય(ધરમદિર) તો હું પાતાલલોકમા ભૂલી ગયો છું આ સાબગીને તરત જ રાજાએ વાતુ(દિતી) છાણુ લોગા કરીને પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમા બનાવી અને નમસ્કાર મંજામત્રથી પ્રતિષ્ઠા કર્યા બાદ પૂજા કરાને બાથાતના ન થાય તે માટે પાસેના કૂવામા મૂર્તિને પધરાવી દીધી કૂવામા રહેલા દેવે તે પ્રતિમાને હડતાની માથે જ નીની લીધી અને વજ્ર જેવી દંઢ મજબુત કરી દીધી ખરદ્દપણ રાજા પણ બોજન કરીને ત્યાંથી નીકળ્યો અને રાવણનું કાર્ય કરીને લોકા નગરીમા પહોંચી ગયો ત્યારપછી ઘણા કાળ સુધી કૂવાના દેવે ભાવિતીથે કર શ્રી પાર્શ્વ નાથ ભગવાનની પ્રતિમાની બહુ ભક્તિપૂર્વક પૂજા કરી

વગર દેશના એકથપુર નામના નગરમાં શ્રીપાવ નામે
ચક્રવર્તી રાજ થયો. માતા-પિતાએ તેનું ઘોષણા નામ પાડ્યું
હતું પણ જગ એન્દ્રે પૃથ્વીનું મારી રીને રાજ્ય કરતો હોવાથી
હોતો તેને જલ કહી મંજોરતા હતા.

એક વખત, પૂર્વજ મમા રૂપા પાપના વ્યથી રાજાના
શરીરમાં ફેરવેલો બચક વ્યાધિ નાચું પડ્યો અને તેથી રાજાને
વા વાગ મૂર્ચ્છા આવતી હતી. રોગેએ ઘણા ઘણા ઔષધોપચાર
કર્યા પણ રાજાને જ. પણ શરીર શાંતિ થઈ નહીં વેદનાથી
પીડાતો રાજા રોગની શાંતિને માટે એક વખત-નગર બહાર
નીકળ્યો. પછીની તન્મથી વ્યાકુલ થયેલો રાજા પાછો માટે
આમનેમ કરતો કે તો આજનીના ઝડ નીચે જમા પાર્શ્વનાથ
ભગવાનની પ્રતિમા હતી તે દ્રુવા પાને આવ્યો તે દ્રુવાના જવથી
હાથ-પગ મૂકા ધોઈને તથા સ્વચ્છ સ્નાત્ત પાછો પીને રાજા
પોતાની હાલતીએ આવ્યો ગયો થાકેલા રાજાને સાજ પડતા જ
જાંઘ આવી ગઈ રોગની પીડાથી આખી રાત માછવાની જેમ
તરફીને જ પૂરી કરતો હતો, તે રાજા તે રાત્રિએ નિર્ધિત થઈને
ધૃતરાષ્ટ્રમાર જાયો.

સવારમાં ઉઠ્યા પછી રાજાના હાથ, પગ તથા મો નીરોગી
જેમને નાલીએ રાજાને પૂછ્યું કે- 'સ્વામિ ! માર્ગ કાલ તમે કયા
હાથ-પગ મો ધોયા હતા કે જેથી તેન્દ્રા ભાગઉપરથી ફાદ રોગ
બિલકુલ નષ્ટ થઈ ગયો દેખાય છે આજે પણ ત્યાં આવો અને
મર્વ અગે સ્નાન કરો કે જેથી સર્વ અગનો રોગ આવ્યો જાય '

રાણીના કહેવાથી પ્રતીતિવાળા રાજાએ ત્યાં જઈ સ્નાન કર્યું
અને શરીર તત્કાળ નીરોગી થઈ ગયું આથી રાજા અને
બાનેને ખૂબ આશ્ચર્ય થયું અને અન્ન-પાણીનો તથા
દેવની માફી 'હે દ્રુવાની અદરનાક

દેવ ! હે દેવદેવ ! તમે જે કંઈ હો તે કૃપા કરી અમને તમારે દર્શન આપો ' આ પ્રમાણે કહીને દેવના આગમના કરતા રાત્રન રણ દિવસ વીતી ગયા છેવટે ગળને દૃઢ નિર્ણયવાળો જોઈત દેવે પ્રત્યક્ષ આવીને કહ્યું —

‘ સજ્જન ! ખગ્દ્વપણુ રાજાએ પધરાવેલી આ દૂવામાં શ્રી પાર્શ્વ નાથ પ્રભુની પ્રતિમા છે તેના સ્પર્શથી આનુ પાણી મહાપવિત્ર થયેલું છે, તેથી આ પાણીથી સ્નાન કરવાથી તારું શરીર નીરોગી થઈ ગયું છે આ મૂર્તિના સ્પર્શથી પવિત્ર થયેલા પાણીથી શ્વાસ, ખામ્બી, તાવ, શૂલ તથા કોઈ વગેરે રોગો અમાધ્ય થઈ ગયા હોય તો પણ નિશ્ચયે નાશ પામે છે, નેત્રહીનને નેત્ર પ્રાપ્ત થાય છે, બહેરાને માનવવાની શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે, મૂંઝે જોલતો થાય, લગડો-પાગળો ચાલવા લાગે છે, અપરમાર રોગ વાળાને નવું શરીર પ્રાપ્ત થાય છે, વીર્ય-પરાક્રમહીનને મહાવીર્ય પ્રાપ્ત થાય, ધન જોઈએ તેને ધન મળે છે, સ્ત્રી જોઈએ તે સ્ત્રી મળે છે, પુત્ર જોઈએ તેને પુત્ર-પૌત્ર મળે છે, રાજ્ય ચુમ્બક હોય તો રાજ્ય મળે છે, પદવી ન હોય તેને ઉત્તમ પદવી મળે છે વિજય જોઈએ તેને વિજય મળે છે, વિદ્યાવીનને વિદ્યા પ્રાપ્ત થાય છે ભૂત વેતાલ તથા ઠાકણો પલાયન થઈ જાય છે આ મૂર્તિના સ્પર્શથી પવિત્ર થયેલા પાણીથી સર્વે દુષ્ટ શ્રેષ્ઠ શત્રી જાય છે કિં બહુતા ? બહુ શુ વર્ણન કરવું ? હે સજ્જન ! સર્વ મનોગ્ધોને પૂર્ણ કરનારી આ મૂર્તિ કલિયુગમાં સાક્ષાત્ ચિ તામશ્ચિરત્ન સમાન છે હું નાગરાજ ધરણેન્દ્રનો સેવક છું અને તેના આદેશથી અહીં રહીને ભગવાનની મૂર્તિની ભક્તિથી ઉપામના કરું છું

આ પ્રમાણે દેવનું કથન સાંભળીને ભક્તિથી ઉદ્વિસિત મનવાળા રાજાએ દેવ પાસે પ્રત્યક્ષ અમલકાર કરનારી મૂર્તિની માંગણી કરી દેવે મ્હુ કે ‘ સજ્જન ! ધન-ધાન્ય વગેરે તું જે કંઈ માગે તે

‘ આપીશ, પણ મૂર્તિ નહીં આપું ’ આ પ્રમાણે દેવે ઘણું સમ
જાળ્યું તો પણ મૂર્તિ જ દેવાની ઇચ્છાવાળા રાજાએ પાસે ન
કર્યું ‘ પ્રાણ જાય તો જાયે જાય, પણ મૂર્તિ લીધા વિના પાછો
નહીં ફરું ’ આ પ્રમાણે હૃદ નિશ્ચય કરાને બેઠેલા રાજાને બોજન-
પાછી લીધા વિના માત દિવસો વીતી ગયા તેના તપના પ્રભાવથી
ધરણેદ્રે જાને ત્યાં અવીને કહ્યું - ‘ રાજા ! તું શા માટે હઠ કરે
છે ? આ મહા મહત્કા ! મૂર્તિનાં પૂજા તમારાથી નહીં થઈ શકે
તારા (રાજા નાથ પામવાનું) કાર્ય સિદ્ધ થઈ ગયું છે, માટે
તું આ પો જા ’

રાજાએ કહ્યું - નાગરાજ ! જે ભરવાથી શું ? હું તો જાનના
ઉપખર માટે પ્રતિમાનો માગતી કરું છું માટે મને મૂર્તિ આપા
મા ! પ્રાણ જાય તો જાયે આત્મા જાય પણ નાગરાજ ! પ્રતિમા
લીધા વિના હું પાછો ફરવાનો નથી મૂર્તિ આપો કે ન આપો,
એ તમારી મરજીનાં વાત છે મારા પ્રાણ તો એ ભગવાનમા જ
રહેલા છે

આ પ્રમાણે રાજાનું કથન માલગીને સાધર્મિકણ ધુને કદ ન
થાય તે માટે ધરણેદ્રે એલચ રાજાને કહ્યું - ‘ રાજા ! હું તારી
ભક્તિથી પ્રમદ થયો છું, અને તેથી પ્રાણથી પણ અધિક પ્રિય
આ ચમત્કારી મૂર્તિને જગતના ઉપખરને માટે તને આપીશ,
પરંતુ આ પ્રતિમાની આશ્વાતના ન કરીશ નહીંતર મને ઘણું
હું ખ યશે ’ રાજાએ આ વાતનો સ્વીકાર કર્યો ત્યારે ધરણેદ્રે કહ્યું
કે - રાજા ! સાંભળ સવારમા સ્નાન કરીને સ્વચ્છ થઈને તું અહીં
ફૂવા પાસે આવજે પછી નાથ (જવારીના સાઠા) ની પાવખી
ખનાવીને સુતરના તાતણાથી બાંધીને ફૂવામા ઘડાની જેમ ઉતારજે
હું તેમા મૂર્તિ મૂકી દઈશ, પછી બહાર કાઢીને નાલના (જવા
રીના) રથમા પ્રતિમા મૂકી દેજ

પણી માન લિખન. જ મિત્રા વહ ૫ કાને જોડીને તુ અ રા
ચાલત અંતે કય ની પાસા ચ તો અવરે નર્મી કય અ
પ્રતિમા તર્મ જવાના ૨૨ દેવ ત્યા હા ૨૨૨ ૨૫ ૧ ૫૫ ત ને
જોડ્યા નહા, જો જોડ્યા તો પ્રતિમા નહા અંતે આ પગમ ક ૭
હોવાથી અવરપણે પ્રતિમા અધિષ્ઠિત નહીને આ પ્રતિમા તો
ઉપાસના ક ૭ ૨૨ના મના થે દુ પૂર્ણ ક-૨૨

આ પ્રમાણે કહીને ન જરાજ થ લેક ચાલ્યા અવા પાં
તયા મા રાજાએ થ લેકન કદ. પ્રમ લે જુ કયુ કુવામ્ય
પ્રતિમા બનાવ ૨૨ને રાજાએ ન જના પમા મૂર્તિ અને
પાસે રથન જોડીને રાજા આત્રા ચ લવ લ ૨૨ કે ૨૨૨ ક
વાયા પછી જાના મનમા શકા લે ૨૨ કા કે 'રમના અવાજ
સભાગનો નથી, તા શુ ભગવ ન તયા આવના?' આમ શક થી
રાજાએ પાસે વાળીને જોયુ તેથી ત ન જ કય મર્તિ ની પાં
આગળ નીકળી ગયા અને મૂર્તિ અ મથમા મિથર થઈ ૧૭ ત્યા
વડના ગાંઠ (આ ગાંઠ જાલ ભગીઆમા છે) ની પ માન નાય
હોયે આગાશમા અદર રહેવી ભગવાનના પ્રતિમા જો ન હોકો
'અતરિમપાય નાય' કહેવા લાગ્યા

ર-તામા જ પ્રતિમાજી મિથર થક જવાને લીધે ખિલ થયેલા
રાજાએ ફરીથી ધરજોડની આગવના કરી થ લૂકે કા કે 'આ
પ્રતિમા અદાઆ જ રહેશે' તેથી રાજાએ ત્યા જ એક લાખ
મુદા (ગિકા) ખર્ચીને રાજમકથથી મુરેશ્વરિન વિશાવ ચેત્ય
કરાળુ (આ મદિર પનપીના નામે દાવમા છે) મ પૂર્ણ થયેવા
મદિરને જો ને રાજાએ વિચાર કયો કે અહો! આ મદિરથી
મારું નામ કાયમ થઈ જશે-વિરકાગ મુખી વાગશે. રાજાના
મનમા આ જાતનુ અભિમાન ઉત્પન થવાથી રાજાએ મદિરમા
પધરાવવા માટે પ્રતિમાજીને પ્રાર્થના કરી તો પણ પ્રતિમાજી

મંદિરમાં પધાર્યા નહીં આથી ખિન્ન થયેલા રાજાએ ધર્મ દેવ
અમરજી કહ્યું પણ રાજાના અભિમાનથી ધર્મજી દેવ પણ ન આધાર
તેથી અભિ ખિન્ન થયેલા રાજાએ મંત્રીએ પૂછ્યું કે—ભગવાન
યે યમા આવના નથી માટે શું કરવું ? મંત્રીએ વિચાર કરાવે
કહ્યું કે—રાજાજી ! એ ઉપાય છે સર્વ શાસ્ત્રોમાં વિદ્યા હ, અનેક
જાતોને માન્ય તથા દેવીની જેમને મહાય છે એવા અભયદેવ
નામના આચાર્ય છે કર્ણ જેવા પરાક્રમી શુરતાન દેશના કર્ણ
(સિદ્ધરાજ જયમિદના પિતા) રાજાએ તેમને ‘મંત્રી’
એવી મહાપદવી આપી છે ગયા ૪ વર્ષે આ આચાર્ય ખબારના
મધ્યમાં (કુરુપાકષ્ટ વીર્યમાં રહેલા) માલિક્ય દેવની યાત્રા
કવા માટે આ બાજુ પધાર્યા છે અને જમણા તેઓ દેવગિરિ
(આજનુ કૌશલગામ)માં બિરાજે છે જો કેમ પણ રીતે તેઓ
અહીં આ પધાર તો નહીં તમારો કામ સિદ્ધ થશે’

આ પ્રમાણે મંત્રીનું ધ્યન સાબળીને રાજાએ મંત્રીદા । શુર-
મહારાજની તથા પદરામજી કરાવી આકાશમાં અદ્વર રહેલી
પ્રતિમા જોઈને આચાર્ય મહારાજને પણ ઘણું આશ્ચર્ય થયું
રાજાના મુખેથી બધી વાત માબળીને તેમજે અદ્ભુત કરીને ધર્મજી
અમરજી કહ્યું ધર્મજી દેવ આવીને આચાર્ય મહારાજને કહ્યું કે— આ
જિનમંદિર બધાવીને રાજાએ મનમાં ધન્યો મહા (અભિમાન-ગર્વ)
કર્યો છે, તેથી રાજાના મંદિરમાં આ મૂર્તિ નહીં પધારે પણ મધ્યે
બધાવેલા મંદિરમાં જ પધારશે’ ધર્મજી દેવ વચન સાંભળીને
આચાર્ય મહારાજે આવક સધને જોતાવીને કહ્યું કે—શ્રાવકો !
તમે અહીં જ દી નવું મંદિર બધાવો તમે બધાવેલા મંદિરમાં
પ્રતિમા પધારશે આચાર્ય મહારાજનું વચન સાંભળીને તેમની
માથે આવેલા શ્રદ્ધાગુ અને અભિમાન શ્રાવકોએ મંત્રીને
નિમ્નમંદિર બધાવે

પછી આચાર્ય મહારાજની ન્તુનિથી અધિષ્ઠાયક દેવે જેમા મહમણ કરેલુ છે એવા (દેવાધિષ્ઠિત) શ્રી અતરિંગપાર્શ્વનાથ ભગવાને સર્વજનોના દેખતા આકાશમાથી ઉતરને શ્રાવકોએ બધાવેના ચૈત્યમા ગવય પ્રવેશ કર્યો ત્યા પછુ ભૂમિથી માત આગળ હિયે અદ્ધર રહેલા ભગવાનની વિગ મ ૦ ૧૧૪૨ ના મદા મુદ્ધ પચમી ને રવિવારને દિવસે વિજયમુદ્ધર્તમા આચાર્ય મહારાજે વિધિપૂર્વક પ્રતિષ્ઠા કરી માથે ભગવાનની આગળ હાથે પડખે તીર્થવશા માટે આચાર્યમહારાજે શાસનદેવની પણ સ્થાપના કરી

તે વખતે ઇલચરાજ્યએ ભગવાનના મન્તક ઉપર અનેક પ્રકારના રત્નોથી મુશોભિત ગુગ્ગુ ચડાવીને, કાનમા કુદરો પહેરાવીને, કપાલમા હીરાનુ તિવક ચડાવીને, અમૃતવર્ષી ચમુ સ્થાપન કરીને, કંઠમા મોતીનો હાર પહેરાવીને, અંગે સોનાની આગી ચડાવીને, મસ્તક પાછગ ભામટગ સ્થાપન કરીને, મન્તક ઉપર સ્વેત છત્ર બાધીને, સઘવીની માળા પહેરીને તથા શુરુમહારાજનો વાસણેપ મસ્તક ઉપર નખાવીને અજ્ઞાનરૂપી અધકારને દૂર કરનારી આરતીને ઉતારી પછી જિન-પૂજા માટે રાજ્યએ ત્યા એક નગર વમાળ્યુ અને શ્રીમાન(પ્રભુ)નો વાસ થયો હોવાથી તેનુ શ્રીપુર એવુ નામ રાખ્યુ ન્યાથી ભગવાન નીકળ્યા હતા તે કૂવાના પાણીથી બધાને ઉપકાર થાય તે માટે રાજ્યએ ત્યા કુડ બધાળ્યો રાજ્યની વિનંતિથી ત્યા આતુર્ભામ કરીને પછી ભવ્ય હોવાને પ્રતિજોધતા શુરુમહારાજ મલધારી શ્રી અભયદેવસૂરિજી અન્યત્ર વિહાર કરી ગયા

(આ પ્રમાણે અતરિક્ષણ સબધી સર્વ ઇતિહાસ જણાવીને પદ્માવતી દેવીએ ભાવવિજયજી ગણીને કહ્યુ કે—) માટે હે ભાનવિજય! તુ પણ તે જ શ્રી અતરિક્ષપાર્શ્વનાથ પ્રભુજીને આશ્રય લે કે જેથી તારી ચાલી ગયેલી બને આખો તને ફરીથી પ્રાપ્ત થશે ॥

(શ્રી ભાવવિજયજી ગણી શ્રી અતરિક્ષપાર્શ્વનાથ સ્તોત્રમા જણાવે છે કે-) આ પ્રમાણે પદ્માવતી દેવીની રાને વાણી સાભગીને મે ગુરુભાઈ તથા શ્રાવકોને બધી હમીશ્ત ઝડી પછી ત્યાં શ્રાવકોનો સઘ માથે લઈને અમે વિહાર કરતા અનુક્રમે શ્રી અતરિક્ષપાર્શ્વનાથ ભગવાનની છત્રછાયામા દર્શનાર્થે પહોંચી ગયા.

સઘમા આવેલા બધા યાત્રાળુઓને શ્રી અતરિક્ષપાર્શ્વનાથ પ્રમુછના દર્શન થયા, પરંતુ મહાભાગીઓમા શિરોમણિ એવા મને (આખો આવી ગઈ હોવાથી) ભગવાનતુ દર્શન ન થયું આથી ખિન્ન થયેલા મે અન-પાનનો ત્યાગ કરીને પ્રમુછના દર્શનની ઉત્સુકતાથી વિવિધ પ્રકારની સ્તુતિથી ત્રી અતરિક્ષ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની (નીચે મુજબ) સ્તુતિ કરવા માંડી

‘ હે જિનેન્દ્ર ભગવાન ! અપકારીઓ ઉપર પણ ઉપકાર કરનાર, કલિયુગમા ભગતા દેવ તથા વાંછિત ફળને આપનાર એવા આપને નમસ્કાર હો હે નાથ ! આપે સ્વાર્થ વિના પણ નાગને (અગ્નિમાથી બગતો ઉગારીને) નાગરાજ (ધરણેશ્વર) કર્યો છે અને અતિનિષ્કુર તથા વર ધરાવનાર કમઠને પણ સમક્ષિત આપ્યું છે કરુણારમના બહાર હે સ્વામી ! આપની ચિરકાલ સુધી સેવા કરનાર આપાક ભૂતિક’ શ્રાવકને આપે મોક્ષ આપ્યો છે ભક્તિથી આભિગન કરતા હાથીને તમે સ્વર્ગમા પહોંચાડ્યો છે, અને તેથી ‘ કલિકુહર’ નામે તમે જગતમા પ્રસિદ્ધ થયા છો નવાગીવૃત્તિમાર શ્રી અભય દેવસૂરિનો ઠોઠ રોગ હજીને^૩ તમે તેમનું મુખર્ષુ જેવી કાતિવાળું શરીર કર્યું છે પાલનપુત્રનગરના રાજા પરમારવર્માય પાલણે આપના ચરણકમલની મેવાથી ગયેલુ રાજ્ય પાછું મેળુંયું^૪ હતું ઉદેશી થેઠને ઘર આપે ઘીની વૃદ્ધ કરી તેથી હે નાથ ! આપ ‘ ધૃતમનો(દયો)વ’ નામથી જગતમા પ્રસિદ્ધ થયા છો ફલની વૃદ્ધ કરવાથી આપ ‘ રૂપવૃદ્ધિ’^૫ નામથી પૃથ્વીતલ ઉપર પ્રસિદ્ધ

થયા છે. હે નાથ ! આપે એવથચર નગરના રાજાનેા દાસ તેમજ
કીડાથી સહિત કૃષ્ણ (કેઠક) રોગને દૂર કરીને તેનું સુવર્ણ જેવું
શરીર કર્યું. કવિયુગમા પણ અહીં આમશમા જ રહેવાની
આપની ઇચ્છા હતી, પણ મનધારી (શ્રી અભયદેવસૂરિય)ની
સ્તુતિથી સતુષ્ટ થઈને ચૈત્યમા આવીને આપ રહ્યા છે. હે અનંત
વર્ણ (વર્ણનીય ગુણોથી) યુક્ત નાથ ! આપનું કેટલું વર્ણન
કરું ? હજાર છબવાળા પણ પાર ન પામે તો હું શી રીતે પામું ?
હે નાથ ! આવા આવા ચમત્કાર આપે જગતમા ઘટાવ્યા છે, તો
શુ મારા બે નેત્રો ખોલવા આપને કહિન છે ? હે નાથ ! હે તાત !
હે સ્વામિન ! હે વામાકુલનંદન ! હે અય્યેસેનવશદીપક ! પ્રત્યક્ષ
દર્શન આપો જો માતા-પિતા પુત્રને ઇષ્ટ વસ્તુ નહીં આપે તો
બીજું કોણ આપવાનું ? માટે હે તાત ! મને નેત્ર આપો !

આ પ્રમાણે ઉદ્દગાર કરતા જ મારી આખોના પડળ તૂટી
ગયા, અને લોકોના ‘જય જય’ નાદની સાથે મેં ત્રણ જગતના
નાયક શ્રી અતરિક્ષપાર્થનાથ ભગવાનના દર્શન કર્યા જેમ મેં
આપના પછી સર્વે પ્રાણીઓ સૂર્યને સ્પર્શ કરી શકે છે તેમ
અનુગોચર પદાર્થોને હું નજર સામે કરીશો જેવા લાગ્યો. હે નાથ !
આપ લોકોને સુવર્ણ કરનારા માથે જ પારસમણિ છે, તેથી
આપના પિતાએ આપનું માથું જ ‘પારસનાથ’ નામ રાખ્યું
છે. પછી પાતળ કરીને મેં હર્ષથી વિકસિત નેત્રે મને દષ્ટિ
(આખો) આપનાર શ્રી અતરિક્ષપાર્થનાથ ભગવાનના ફરી
ફરીને દર્શન કર્યા.

પછી રાત્રે સ્વપ્નમા આવીને મને દેવતાએ પ્રભુ કે ‘હે વત્સ !
અહીં નાનું મંદિર હોવાથી તું મોટું (દીર્ઘ) મંદિર કરાવ.’
પછી ઉઠીને સવારે શ્રાવકોને ઉપદેશ કરીને ધન એકત્ર કરાવીને
મંદિર બાંધાવવાની શરૂઆત કરાવી અન્ય સઘને રજા આપીને

થોડા શ્રાવકો સાથે હું ત્યાં રોકાયો અને એક વર્ષમાં નવું મંદિર પૂર્ણ તૈયાર કરાવ્યું. પછી તેમાં વિક્રમ સવત ૧૭૧૫ ના ચૈત્ર સુદ ૬ ને દિવસે નવિવારે તે નવા મંદિરમાં ઉત્તમવર્ણક શ્રી અતરિક્ષપાર્થનાથ ભગવાનને સ્થાપન કર્યા ત્યાં પછી તે શ્રી અતરિક્ષ ભગવાને ભૂમિનો અર્પણ ન કર્યો ત્યારે મુલ્તિ કરીને સુશ્કેવીથી ભૂમિથી એક આગળ ઊંચે સ્થાપન કર્યા ત્યાં આમન ઉપર ભગવાનની પૂર્વદિશાવિમુખ પ્રતિષ્ઠા કરીને બોધિબીજ સમ્યક્ત્વને ઉપાર્જન કરીને હું કૃતકૃત્ય થયો, ત્યાં જ મારા ગુરુશ્રી વિજયદેવસૂરિજીની પાદુકાની ગુરુભક્તિપરાયણ શ્રાવકો પાને પ્રતિષ્ઠા કરાવી પછી ત્યાં ડેન્લાક દિવસ રહીને દેવાધિદેવ શ્રી અતરિક્ષ પાર્થનાથ ભગવાનની ખૂબ ભાવપૂર્વક ભાવના ભાવીન (દર્શન કરીને) ભગવાનના દર્શન કરવા માટે ફરીથી પાછા આવવાની ઉત્કંઠા સાથે હું ત્યાંથી નીકળ્યો. રસ્તામાં મેં લોકોના ઉપકારને માટે સર્વ ઠેકાણે શ્રીઅતરિક્ષ ભગવાન(ના માનુષ્ય)ની સૂચના કરી.

આ પ્રમાણે જે ઠાંઠ મનુષ્ય શ્રી અતરિક્ષ ભગવાનનો આશ્રય લેશે તેના મનોરથોને તે ભગવાન પૂર્ણ કરશે.

મથકારની પ્રગતિ

શ્રી હીરસૂરિ મહારાજે અકબર બાદશાહ પાસેથી માત તીર્થના તામ્રપટ લખાવી લઈને યાવત્યદ્વદિવાકર જય મેળવ્યો. તેમના શિષ્ય શ્રી વિજયસેનસૂરિ યથા કે જેમણે જાડાગીર બાદ શાહને પ્રતિબોધીને પ્રતિપદા (પકડ્યો), નવિવાર તથા ગુરુવારના દિવસોમાં જીવંત પગાવી તેમના શિષ્ય શ્રીવિજયદેવસૂરિ યથા કે સવિજનરૂપી કમળને વિખમિત કરવામાં સૂર્યસમાન જેમણે યવન (મુસલમાન) વગેરે ઘણી જ્ઞાતિઓમાં દયાધર્મ પ્રવર્તાવ્યો હતો તેમના મોટા શિષ્ય આચાર્ય શ્રી ભસૂરિજી યથા કે

આચાર્યના શુભેથી સુદ્ધા જેમણે નેમની (શ્રીવિજયદેવમૂર્તિજીની) પાટ શોભાવી તમને (શ્રી વિજયદેવમૂર્તિને) જ નાનો શિષ્ય હું જાનનિજયગણી છું શ્રી વિજયવ્રભમૂર્તિજીના રાજ્યમા મે આ મથની રચના કરી છે વિક્રમ સવન ૧૭૧૫ મા ભ ય જીવેના ઉપકારને માટે શ્રી અતરિક્ષપાર્શ્વનાથ ભગવાનની કૃપારૂપી નવચિત્રની મે રચના કરી ॥ "

સ્તોત્રમા જણાવેલ શ્રી પાર્શ્વનાથ તીર્થો

(૧) આનાદભૂતિ આવકે ગર્ભ ચોબીથીમા નવમા તીર્થ કરે શ્રી હામોદન ભગવાનના વખતમા ' તેમના મુખેથી પાર્શ્વનાથ ભગવાનના શાસનમા પોતાનો ઉદ્ધાર થયો ' એમ જાણીને શ્રી શ ખેદેશ્વર પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમા ભરાવી હતી પાર્શ્વનાથ ભગવાનના શાસનમા અપાઠી આવક મોદમા ગયા છે

(૨) અગેશની સ્થપાનગરીમા કરક કું રાજ્ય રાજ્ય કરતો હતો સ્થપાનગરીની પાસે જ ઠાકબરી અટવી હતી તેના ઠાકિ નામે એક ડુગન હતો તેની નીચે કુડ નામે સરોવર હતું શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન વિચિન્તા વિચરતા કુડ સરોવરની પાસે કાઉચગ્ગ મુદ્રાથી ઊભા હતા તે વખતે એક જાથી ત્યા આવી થયો ભગવાને જોને તેને ભતિમ્ભરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું કે- ' પૂર્વભવમા ત એક વામન (ઠીંગણો) ખાણુ હતો લોકો તેના વામનપણાની ઘણી મરકરી કરતા હતા તેથી કાગળીને તે આપવાનું વાની તૈયારી કરતો હતો ત્યાર એક આવકે આવીને તેને અજાણ્યો અને ધર્મ પમાડ્યો ત્યાથી મરતી વખતે મોટા શરી ની પ્રાપ્તિનું નિયાણું કરીને મરવાથી તે મરીને હાવી થયો ' આ ભતિમ્ભરણજ્ઞાનથી પૂર્વજન્મ જાણીને હાથીએ તળાવમાવી કમળો લાવીને ભગવાનની પૂજા પૂજા કરી, પાણીથી સિંચન કર્યું અને સૂઢથી લેખી પડ્યો પછી તરત જ અનશન

કરીને હાથી મહર્દિક વ્યતરડપે ઉત્પન્ન થયો. સવાનમા કરદુ રાજાને ખગર પડી અને તે ત્યાં આંગ્યો. પણ ભગવાન ત્યાંથી વિકાર કરી ગયા હતા. રાજાને ઘણો શોક થયો. ધરત્તે દના પ્રભાવથી ત્યાં નવ હાથની પાર્થનાથ ભગવાનની મૂર્તિ પ્રગ્ન થઈ. રાજાએ મંદિર બંધાવીને તે પ્રતિમાની તેમા સ્થાપના કરી. (બીજા મતે રાજાએ જ મૂર્તિ બંધાવીને મંદિર બંધાવીને તેમા સ્થાપના કરી) હાથી મરીને મહર્દિક વ્યતરડપે ઉત્પન્ન થયેલા દેવે એ પ્રતિમાનો મહિમા ખૂબ વિસ્તાર્યો ત્યારથી કવિકૃત્તીથ પ્રગ્ન થયું. (જુઓ, ઉપદેશસપ્તતિ આત્માનંદ સભા (ભાવનગર) પ્રગાશિત).

(૩) ઠાળાગ મમવાયાગ, ભગવતીસૂત્ર, ગ્રાતાધર્મકથા, ઉપાસકદશાગ, અન્તગરદશાગ, અનુત્તરોપપાતિકદશાગ પ્રગ્નયા કર્યું અને વિષ ડસૂન આ નવ અંગોની ટીકા કરનાર આ શ્રી અબયદેવમૂરિમહારાજ વિક્રમના બારમા નેમમા થઈ ગયા. તેમને કોઈનો રોગ લાગુ પડ્યો રોગ અતિશય વધતો જતો હોવાથી આખરે તેમણે અનશન કરવાની ઈચ્છા કરી ત્યાંદે શામન દેવીએ આવીને કહ્યું કે- ' સેટી નદીને સ્થભનપુર- (ખભાત) ની પામે આખરાના ગાંઠ નીચે સ્થભનપાર્થનાથ ભગવાનની પ્રતિમા છે તેના દર્શનથી તમારો દોઢ રોગ દૂર થઈ જશે અને તમે નવ અંગોની ટીકા કરનારા થશો. ' આઆર્યશ્રી ત્યાં પધાર્યા અને જયતિદુનલ્લ મ્તોત્રની ન્યમ્ના કરી તેમની મૂર્તિ પ્રગ્ન થઈ કે દનો રોગ પણ નષ્ટ થયો અને તેમણે ઠાળાગ વગેરે ઉપર જલુ પેલા નવ અંગો ઉપર ટીકા લખી, સ્થભનપાર્થનાથનું તીર્થ આજે પણ પ્રસિદ્ધ છે અને તે ખભાતમા છે.

(૪) આજુના પરમાન્વરી પાલનરાજાએ સોનાની પનવીઆ પાર્થનાથની મૂર્તિ ગળાવી તાળીને તેના સોનાના પનગના પાયા કરાવ્યા હતા આ પાપથી તેને કોઈનો રોગ લાગુ પડ્યો ન્તો અને તેનું રાજ્ય ગોત્રીઓએ (ભાયાતાએ) પગના લીધું હતું.

રાજ્યથી બ્રહ્મ થયેલા તેને રખડતા રખડતા શીલધવલ આચાર્યનો મેળાપ થયો. આચાર્યના ઉપદેશથી સોનાની પાર્શ્વનાથ ભગવાનની નવી પ્રતિમા બરાવીને પ્રહલાદનપુર-પાવનપુર વસાવીને તેમા સુદર મહિર બધાવાને તે પ્રતિમા પધરાવી પ્રતિમાના પ્રભાવથી ઢોઢ રોગ પણ ગયો અને ગયેલુ શબ્દ પણ રાજાને પાછુ મળ્યું. મુસલમાનોના અધ્યાચારના વખતમા બધથી અ સોનાની મૂર્તિ કયાક બહારીને તેને રથાને પાણીની મૂર્તિ પધરાવવામા આવેલી છે અને અત્યારે તે વિદ્યમાન છે.

(૫) કન્ધ દેગ સુવરી ગામમા આ તીર્થ આવેલુ છે આ ગામમા વમતા ઉદેશી નામના વહિકે સ્વપ્નમા દેવતા કહેવાથી બહાર મળેલા એક માણસને પેનાનુ રોટવાનુ પોટલુ આપીને જાવવામા તેની પાસેથી પોટલુ ખરીદી લીધુ ઘેર આવીને જોયુ તો તેમા પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમા હતી શ્રાવક ગરીબ હતો તેથી આ ગામમા વમતા યતિએ સઘની મદદથી એક નાની દેહરી બધાવાં, અને તેમા તે પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા વખતે સઘે સ્વામીવાત્સલ્ય કર્યું તે વખતે ઘીના કુવામાંથી ઘણુ જ ઘી નીકળવા લાગ્યું ખૂબ જ નરિ લોકોને ગહુ આશ્ચર્ય થયું કુલામા હાથ નાખીને તપાસ કરીને જોયુ તો ઉદેશીવાળી મૂર્તિ કુવામા જ આવીને જેમી ગઈ હતી પ્રતિમા કાઢીને મહોત્સવપૂર્વક દેરાસરમા પધરાવી ત્યારથી આ તીર્થ ધૃતકેરોલપાર્શ્વનાથને નામે પ્રસિદ્ધ છે ઉદેશી શાહ પણ સુખી થઈ ગયો.

(૬) મારવાડમા મેકતાસિટી પાસે આવેલા ક્ષેત્રાધી ગામનો ખારમ નામનો એક શ્રાવક ગામ બહાર ગયો હતો ત્યાં તેને માટીના ઢેકામાંથી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની એક પ્રતિમા પ્રાપ્ત થઈ હતી ઘેર લાવીને એક ઝુપડીમા તંબુ એ મૂર્તિને રાખી દેવે શ્રાવકને કહ્યું કે 'ભગવાનની પાસે તને રાજ સોનાના ચોખા મળશે તો મોનાથી મહિર બધાવીને તેમા ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા

જ શી રીતે ? વળી ત્રિગદિશલાકાપુરુષચરિત્ર વાચતા એમ પણ જણાય છે કે રાવણના જન્મ પહેલા જ માલીનું મૃત્યુ થઈ ગયેલું હતું એવે માલો-સુમાલિની વાત સગત થતી નથી જ્યારે પ્રભાવતી દેવીએ પાતાળનકાના મ્વામી અને રાવણના બંનેવી તરીકે ખરદ્વણનો કરેલો ઉ વેષ બરાબર મળી રહે છે (જો કે ખર અને દ્રુવણ પરસ્પર જો લાઈઓ હતા છતાં બંને ભાઈઓની જોડી હોવાને લીધે એકને માટે પણ ખરદ્વણ નામ વાપર્યું હોવામાં વાધા નથી) ત્રિગદિશલાકાપુરુષચરિત્રના ૭મા પર્વના ૨ જા સર્ગમાં જણાવ્યા પ્રમાણે રાવણે ખરને પોતાની બહેન શૂર્પણખા (અપરનામ ચદ્રણખા) પરણાવી હતી અને તેને પાતાળલકા નગરીનો રાજા બનાવ્યો હતો ભૌગોલિક વર્ણનો જોતા જણાય છે કે પાતાળલકા કિંકિન્ધાનગરીની પાસે (પ્રાયે ઉત્તરદિશામાં) હાવના મદ્રાસપ્રદેશમાં કોઈક સ્થળે હતી રાવણની લકાનગરીની જેમ સિંહલદ્વીપમાં પાતાળલકા સમજવાની નથી (જુઓ ત્રિ શ પુ પર્વ ૭, સર્ગ ૬)

પ્રભાવતીના કથનમાં ખરદ્વણને વિગોલિ આખ્યાનો ઉલ્લેખ છે તે ઇગોલિ ગામ અત્યારે પણ વિદ્યમાન છે અને તે વર્તમાન મા લગભગ વીસ હજાર મનુષ્યોની વસ્તીવાળું મોટું ગામ છે

એલચપુરના એલચ અપરનામ શ્રીપાળ નામના ચદ્રવશીય રાજાનો જે ઉ વેષ છે તે પણ મળી રહે છે એલચપુર શહેર ઉમરાવતીથી વાયવ્યકોણમાં ૩૦ માઈલ દૂર, તેમજ આકોલથી ઇશાનકોણમાં લગભગ ૫૦ માઈલે તથા અતરિક્ષણ-શિરપુરથી લગભગ ૬૫ માઈલે આવેલું છે અત્યારે પણ આ લગભગ આવીશ હજાર મનુષ્યની વસ્તીવાળું શહેર છે ઇતિહાસ એમ કહે છે કે એલચપુર અંગ્રેજોના હાથમાં આવ્યું લગભગ ત્યાંસુધી સેક્ટો વર્ષ સુધી સમગ્ર વરાડે દેશના પાનનગર તરીકે હતું છે આ હજાર વર્ષનો વરાડો ઇતિહાસ એલચપુરથી છૂટો પાડી શકાય તેમ

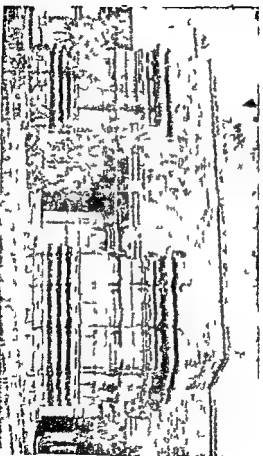
નાથી એવડ અનિયમ-શિવપુર વગેરે નુ જ રૂ મ દેવાને
 હાથે જાના રહ્ય એવિયપુરથી પીઠાને શાનિ મેળવવ મગ
 ત્ય મયો દોય એ તરફ જામનમત્ત છે વગા આ દેશના
 રીનેનર હનિયસક મે પત્તુ જૂના લખખા આ દન અપરે જણાવે
 છે કે ' મનિ જા ન ૧૧૧૫મા એવિયપુર પી ઝી ઉપર આશ્ચ
 દના બને તં નુન રીનપમી દનો, તપા લેરે વગામા જોપમીન
 પ્રચર માટે જણા પ્રચલ કર્યા દનો ' આ રીવ અન અ પત્તો
 એવડ એક જ જગાથ છે અર્ધોના દિનજર રીના ને અનવિયમત્તના
 મ્હાવક નાનુ જા નામ જ જમુવે છે આ પી મારે પદવતી
 રીએ ૫ ૧૧૪ મા એવડ ધીપ ગ રીએ અનવિયમત્તની
 પ્રનિદ કર્યાની જે વાગ અજ પી છે તે સ અવના ગર ગર મગી
 હ છે, કેમકે ન ૧૧૧૫મા ગાગીએ આપલ નામ સ ૧૧૪૨મા
 પ્રનિદ એ જો વગ કર્યા તબવિન છે તવ ગીપી છે અમજી
 નામના એક જૂના કારમીભાવાના જયના મુનિતમ લખકે અરી
 કાપના કરી છે કે ' જા નામના નામ ઉપરથી રવિજુર નામ પ મુ
 છે ' જા શાદનો અર્થ મળા થય છે (જમદગ) રેગ એવડ
 ' હજ રહ ' અને રેગુર ઉપરથી કાગકમે ધર ને રવિજુર
 મયુ દોય એમ મ્થાનિક લોકોની સભાવના છે પત્તુ સરોમન
 કરીને દમજા નિર્ણિત કર્યુ છે કે ' એવિયપુરનું મૂળ નામ અચવ
 પુર જ હતું અચવપુરના કાગકમે જાનુર વગેરે અપમથો દાને
 દમજા એવિયપુર બેલાથ છે આ અચવપુરની મદાએ જમરાલ
 સ ૧૧૧૫મા આ પો દનો ' વિરલ (વર)મા વમના હાનિય
 શમજો બેજાગના દના અને તેથી અદવરીય જ દના એમ
 પત્તુ મનિદામકારો જણાવે છે એવે સરવાળે જાવવિજય ગતીએ
 જણાવલી ગાપી વાનો મગી રહે છે

પદવતીરેડીએ જાવવિજયજી ગતીન જે જગ મુ છે કે
 ' શ્રીયાગગત અભિગપાર્થનાથજગવાનને માણમાં મ્થાપીને

આવતા વડના ઝાડ નીચે આવ્યો ત્યાં પાણુ વાગીને જોવાથી પ્રતિમા આપણમા અદ્ભુત થઈ ગઈ મળતીએ તે પ્રતિમા પથરાવવા સુદર મંદિર બંધાવ્યું, પરંતુ 'આ પ્રતિમા આપવામાં આ જિનાલય સાથે મારું નામ પણ કાયમ થઈ જશે' આ જાતનું રાજાને અભિમાન-કીર્તિલાલમા થવાથી તેમા જગવાનના પ્રતિમાજી પધાર્યા નહીં' આ વાત પણ જરાબર મળી રહે છે અતરિક્ષ-શિરપુર ગામની ચામે જ બહાર એક બગીચો છે કે જે આપણા જૈનમંદિરના જ તામામા છે

તેમા એક કલાપૂર્ણ અને વિશાળ સુદર જિનમંદિર છે અને તેની નજીકમા જ એક વડનું ઊંચું ઝાડ છે શિરપુરના લોકો કહે છે કે 'આ ઝાડ નીચે પ્રતિમાજી અદ્ભુત રહી ગયા હતા અને આ મંદિર પ્રતિમાજી પધનાવવા માટે જ રાજાએ બાંધ્યું હતું, પણ રાજાના અભિમાનથી જગવાન ન પધાવવાને લીધે અત્યારે ખાલી છે' આ વાત બીજી રીતે જોતાં પણ મારી રીતે મળી રહે છે કેટલાક યુરોપિયન અધિકારીઓએ વરાડમા બધે પ્રવાસ કરી જાતે જોઈને, વરાડના શિલ્પ સ્થાપત્યો વિષે લખ્યું છે, તેમજ વરાડના ઇતિહાસકારોએ પણ વરાડના શિલ્પકામો વિષે લખ્યું છે તેમજ વરાડ દેશના સુદરતમ અને પ્રાચીનતમ શિલ્પસ્થાપત્યોમા શિરપુર ગામની બહાર બગીચામા આવેલા ઉપર જણાવેલા આપણા જૈન મંદિરને પણ વર્ણવ્યું છે સમીક્ષાએ તેમની શિલ્પશાસ્ત્રના ઐતિહાસિક અભ્યાસને આધારે એ પણ કહ્યું છે કે 'શિરપુરનું આ મંદિર લગભગ એક હજાર વર્ષ જૂનું હોવું જોઈએ' પદ્માવતી દેવીના કથન પ્રમાણે સ. ૧૧૪૭ માં રાજાએ આ મંદિર બંધાવ્યું છે તે જોતા શિલ્પશાસ્ત્રીઓનું સ્વતંત્ર અનુમાન અને પદ્માવતી દેવીનું કથન બંને પરસ્પર મળી રહે છે ઘણાખરા યાત્રાળુઓને આ બહારના મંદિરની બજાર જ હોતી નથી, તેથી અત્યારે જ્યાં અતરિક્ષપાર્શ્વનાથ જગવાન બિરાજે છે ત્યાં જ

શ્રી મહાવિદ્યા ધાર્મનાથ ભગવાનને પ્રધાપના માટે તાત્કાલે બધાવેલ મૂળ ચિત્રનાથ
(જેના ભગવાન પ્રધાર્મ ન હતા)

બાળીયાના આવેન પ્રાચીન મંદિર

આ મંદિર બાળીયાના મંદિરના આગળ આવેલું છે. આ મંદિરના આગળ આવેલું છે. આ મંદિરના આગળ આવેલું છે.

દર્શન કરીને પાછા ફરે છે પરંતુ પ્રત્યેક યાત્રાગુએ બહાર બગીચામાં આવેલા મંદિરને જોવા જવા જેવું છે

પ્રભાવતીદેવીએ જે જણાવ્યું છે કે-શુભરાતદેશના કર્ણરાજાએ જેમને 'મલધારી' ગિરુદ આપ્યું હતું અને દેવીની જેમને સહાય છે એવા મર્ત્યાન્તરવિચાર શ્રી અભયદેવસૂરિ કે જેઓ ખજાતથી સમૃદ્ધ હોયને કૃષ્ણકલ્પતીર્થના માણિક્યદેવની પાત્રા શ્રવા માટે નીકળ્યા હતા અને દેવગિરિ(દોલતાબાદ)માં આન્યા હતા તેમની પાને મંત્રાં મોકલીને વિનંતિ કરીને રાજાએ શિર પુરમાં તેમને પધરાયા હતા અને તેમના (મંત્રાદિ) પ્રભાવથી પ્રતિમાએ આકાશમાંથી ઉતરીને પાતાની મેળે ચાલીને મથે બધા વેળા મંદિરમાં પ્રવેશ કર્યો હતો' આ વાત પણ મંગલ થાય છે વિશેષાવરધકભાષ્યવૃત્તિ અનુયોગદ્વારસૂત્રવૃત્તિ આદિ ગ્રંથોના કર્તા, તથા સિદ્ધરાજ જયસિંહની રાજસભામાં (અણ્ણિલપુર પાટણ) પણ જે મહાવિદ્વાન તરીકે ગણાતા હતા તે સુપ્રસિદ્ધ આચાર્ય પ્રવરશ્રી મલધારી હેમચંદ્રસૂરિશ્વરજીના મલધારી શ્રી અભયદેવ સૂરિજી શુરુ થતા હતા મલધારી શ્રી હેમચંદ્રસૂરિજીની ટીકા આદિ ગ્રંથોની જૈનપરંપરામાં એક સરખી પ્રથમ થતી આવી છે તેમજ એ ગ્રંથોની પ્રશસ્તિઓમાં તેમના શુરુશ્રી અભયદેવસૂરિજીનું જે વર્ણન કર્યું છે, તથા કેન્દ્રાક સમય પછી થયેલા મલધારી શ્રી રાજશેખરસૂરિજીએ (ન ૧૩૮૭ માં) રચેલી પ્રાકૃત દ્વચાશ્રયવૃત્તિમાં તથા અન્ય ગ્રંથોમાં જે વર્ણન જોવામાં આવે છે તે જોતા શ્રી અભયદેવસૂરિજીની મહાન શાસન પ્રભાવકતાનો ખ્યાલ સહેજે આવી શકે તેમ છે શુભરાતના કર્ણરાજાએ તેમનો તીવ્ર મલપરિવહ જોઈને 'મલધારી' ગિરુદ આપ્યાની વાત ઘણાં પ્રાચીન ગ્રંથોમાં વર્ણવેલી છે શ્રીગુરુરેશ્વરો દષ્ટૃષ્ઠા લીલ મલપરીપદમ્। શ્રીવર્ણો ચિરુદ યમ્ નમ્

ધારી ન્યષોપયત્ ॥ આ કર્ણુરાજ સિદ્ધરાજ જયસિદ્ધને પિત
યતો હતો એવે વિક્રમના બારમી સદીના લગભગ પૂર્વાર્ધને
આ બધી વાત છે એવે સ ૧૧૪૨ મા મલધારી અભયદેવ
મૂરિના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવ્યાની વ્ષાત સમયની દૃષ્ટિએ જોતા
સ પૂર્ણ મેળ ખાય છે

પદ્માવતીદેવીએ વિક્રમ સવત ૧૧૪૨ ના મહા સુદ ૫ ને
રવિવારના દિવસે અતરિક્ષણની અભયદેવસૂરિ મહારાજને હાથે
પ્રતિષ્ઠા કર્યાનું જણાવ્યું છે ગણિતશાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ તે દિવસે
બરાબર નવવાર આવે છે

‘ અભયદેવસૂરિ મહારાજે ભગવાનના હાથે હાથે અધિષ્ઠાયક
શાસનદેવતાની સ્થાપના કર્યાની ’ જે વાત પદ્માવતીદેવીએ જણાવી
છે તે પણ સંગત થાય છે અત્યારે જ્યાં શ્રી અતરિક્ષણનાથ
ભગવાન બિરાજે છે તે જ મંદિરમાં એક બીજું પણ નાનું
લોચરું છે તેમાં એક ચોટલા જેવી જોયી ભેંકક છે તેના ઉપર
ભગવાન પહેલા વિરાજમાન હતા એમ માનનામાં આવે છે અ.
ભેંકકની બરાબર ડાબા હાથે જ અધિષ્ઠાયક દેવની સ્થાપના છે કે
જે માણિક્ષ નામથી ઓળખાય છે આના ઉપર અત્યારે મિટ્ટર
ચઢેલું છે એટલે મૂલસ્થાને ભગવાન વિરાજમાન હતા ત્યારે ડાબા
હાથે જ અધિષ્ઠાયક દેવની સ્થાપના હતી તે વખતે ભગવાન
પશ્ચિમાભિમુખ હશે આ ભેંકક ઉપર પણ માણિક્ષ નામે
ઓળખાતા અધિષ્ઠાયક દેવની બીજી સ્થાપના છે કે જે ભગવાનને
ત્યાથી દૂરવ્યા પછી કરવામાં આવી હશે અત્યારે નવા સ્થાને
ભગવાન પૂર્વાભિમુખ છે

મૂલ મંદિર નાનું હોવાથી દેવની સૂચનાથી ભાવવિજયજીએ
ઉપદેશ કરી આવકો ખાતે નવું મંદિર બાંધાવ્યાની વાત પણ
બરાબર છે, કારણ કે જ્યાં પહેલા પ્રતિમા વિરાજમાન હતી એને

જેનો ઉપર ઉચ્ચેષ કરવામાં આવ્યો છે તે બોયર (માળિભદ્રજીવજી) એવું બધું નાનું છે કે મુઝેલીથી તેમાં દશ માળસો ઊભા રહી શકે આ બંને નાના મોટા મંદિર વચ્ચે એક જ મંદિરના બે બોયર છે અને એક બોયરામાંથી બીજા બોયરમાં જઈ શકાય છે

ભાવવિજયજી ગણિએ નવા મંદિરમાં ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા કરી ત્યારે ભગવાન એક આગ અદ્ભુત જ ગ્રહા આ વાત પણ બરાબર છે અત્યારે ભગવાન એક આગ જોડવા બરાબર અદ્ભુત છે જ

ભાવવિજયજી ગણિએ પૂર્વાભિમુખ ભગવાનની સ્થાપના કરી એ પણ બરાબર જ છે અત્યારે પૂર્વાભિમુખ જ વિશેષ છે ભાવવિજયજી ગણિએ તેમના ગુરુ વિજયદેવમૂરિના ૪ પગવાની સ્થાપના કરી હતી તે પગલા માળિભદ્રજીવાળા બોયરામાં અત્યારે પણ વિગ્રહાન છે જ

શ્રી ભાવવિજયજી ગણિને જેમની ઉપાસના-સ્તુતિ-ભક્તિ કરના આવી ગયેલી આજો પણ પ્રાપ્ત થઈ તે શ્રી અતરિક્ષ પાર્થનાથ ભગવાનનો અપૂર્વ અને અદ્ભુત મહિમા આજે પણ એટલો જ તેજસ્વી અને ભગતો છે

આ રીતે અનેમનેક વાતો મળી રહેતી હોવાથી શ્રી ભાવવિજયજીગણિએ રચેલું સ્તોત્ર શ્રી અતરિક્ષપાર્થનાથ ભગવાનના ઇતિહાસમાં અત્યંત મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે

ભાવવિજયજીએ ગુજગતી કાળમાં પણ ૫૦ હડીતું એક 'શ્રી અતરિક્ષપાર્થનાથસ્તોત્ર' રચ્યું છે આમાં ભગવાનની સ્તુતિ અને મહિમાનું વર્ણન છે ઐતિહાસિક

તીર્થમાતા

આ પછી શ્રીશિવવિજયજીના શિષ્ય મુનિ શ્રી શીલવિગ્ન સ ૧૭૪૬ મા રચેલી તીર્થમાળાનું મ્થાન આવે છે આ ૨ પૂર્વ, પશ્ચિમ ઉત્તર તથા દક્ષિણ એમ ચાર દિશાઓમાં ૫ દ્વર સુધી વિહાર કરીને તીર્થમાળા બતાવી છે સ ૧૭ ૧૭૩૮ સુધી દક્ષિણ દેશમાં વિચરીને તીર્થયાત્રા કર્યાનું તે લખ્યું છે તેઓ નર્મદા નદાં ઓગળીને દક્ષિણ દેશમાં માધાતા, ખડવા, ભુરાનપુર (ખાનદેશ) તથા મલકાપુર દેવગઢના ચરીત્ર વગરના દાખલ થયા હતા અને અતરિક્ષ યાત્રા કરી હતી તીર્થમાળાની ાંજી હાજની ૧૪ મીથી ૧ સુધીની ૬ કડીઓમાં તેમણે અતરિક્ષજીનો મહુ નક્ષિત ઇતિ વર્ણવ્યો છે તેમાં રાવણના બનેલી ખરદ્વણનું અને એલગદ નામ છે તેમજ પહેલા પ્રતિમા નીચેવા ઘોડેમ્વાર જતો હતો અત્યારે દોરા જેવું અતર છે એમ જણાવ્યું છે બીજી વિશિષ્ટ નથી

આ પછી લલિતવજ્રજીના શિષ્ય વિનયરાજે સ ૧૭૩૮ રચેલું એક અતરિક્ષજીનું સ્તવન છે તેમાં પણ ખરદ્વણ ૨ એલિયપુરના એલિયગળનું મક્ષિત કથાનક જ છે એતિહાસિક હવા વિશિષ્ટ કંઈ નથી

શ્રી જિનવ્યદ્રસૂરિકૃત સ્તવન

આ પછી નિલપુર(ગુજરાત)થી સઘ લઈને આવેલા ૩ જિનવ્યદ્રસૂરીધરજીએ સ ૧૮૫૫ ના ફાગણ વદ ૧૨ ને દિવસ બનાવેલું ૬ કડીનું ગુજરાતી સ્તવન મળે છે તેમાં અતરિક્ષજીનું સક્ષિત કથાનક છે વિશિષ્ટ કંઈ નથી અતરિક્ષ ભગવાનને માનનામોરવેષ તો ઘણાં આપણા આત્મીન-અર્વાચીન લખાણોમાં છે કે જે પછી આપનામાં આવશે.

પ્રાચીન જૈનેતર સાહિત્યમા મળતો ઉત્તેજ

આ તે જૈન સાહિત્યમા મળતા ઉત્તેજોની વાત થઈ, પરંતુ ધણા જ આનંદની વાત છે કે જૈનેતર સાહિત્યમા પણ આજથી સ.ભ. ૬૪૦ વર્ષ પહેલાનો શ્રીપુરના અતરિદાપાર્શ્વનાથ ભગવાનના સબધમા ઉલ્લેખ મળી આવે છે. મહા ૧૮૮ અને વરાહ (વિંભ)મા 'મહાનુભાવ પથ' નામનો એક હિંદુ સમ્રાટ આવે છે. આ સમ્રાટનું પ્રાય તમામ સાહિત્ય પ્રાચીન મરાઠી ભાષામા જ રચાયેલું છે. પ્રાચીન ગુજરાતી ભાષામા સાહિત્યનો ખતનો જેમ ગુજરાતના જૈનો પાને જ છે તેમ પ્રાચીન મરાઠી સાહિત્યનો ખતનો મહાનુભાવપથમા જ છે. વિક્રમની ચૌદમી નદીમા થયેલા આ સમ્રાટના ધર્મશુશ્રોનો એક સવાહ (યવનમાત્ર(વરાહ)ની 'સમ્ભવતી પ્રકાશન' નામની સમ્યા તરફથી ઈ.સ. ૧૬૩૬ મા પ્રકાશિત થયેલા) મહાનુભાવપથના સ્મૃતિસ્થ નામના સબધમા જ્ઞાપાર નામના વિભાગમા ૧૬ મી કંઠિકા (પેરશાક)મા ઉપાયેલો છે તેમા નીચે મુજબ ઉલ્લેખ ॥

કવીશ્વરા હરગર્ભમટા હગ્ગહણિકે કવીશ્વરીં આનોયાસ

મકાશણે—

હરગર્ભ તે વિદ્વાસ વક મ્હણતિ રાક્ષસમુશનિચે વ્હુ દિસ તે કવિસ્વરુમિ મેટલે ચોરિ વધાનિ કેલી, પરિ ચોધુમેદ અવ મેદ નર્યાષ તે પારાણસિ જ્ઞાત હોતે હરગર્ભીકમ્હણિતલે—આતાચિ ચેવેલે ચર્ચા અમો દેવો મગ માગુત તુમચેં વશન પેટનિ કવીશ્વરવાસી મ્હણિતલે—' હો કાં જાલ તરિ પારિમનાયાચેયા શ્રીપુરાચરુનિ જા તેથ આમુચે ગુમ્માઝ આનોયા અસનિ, તથાસિ મેટાવે મગ સામોરે જાવેં ' તેઠ્ઠેલિ તે શ્રીપુરાસિ આલે આનો વામી મેંટ . . . ॥ (સ્મૃતિસ્થ જ્ઞાપાર ૧)

“કવીશ્વર અને હરગર્વ ભગ્ના વાદવિવાદમાં કવીશ્વર આનો
 બાને પ્રકાશિત કર્યા હરગર્વ વિદ્વાન હતા કેટલાક કહે છે કે તે
 રાક્ષસભુવનના વતની હતા એક દિવસ તે કવીશ્વરને મળ્યા થોડી
 ચર્ચા થઈ, પરંતુ (કવીશ્વર વ્યાસની) વાત (હરગર્વના) ગળે ન
 ઉતરી તે (હરગર્વ) વારાણસી-કાશી જતા હતા હરગર્વે કહ્યું
 કે-‘અત્યારે અત્યારની ચર્ચા કરવા દો કાશીથી આવીને પછી
 તેમને મળીશ’ કવીશ્વર બ્યામે કહ્યું કે-હીક પણ જાઓ તો
 પારસતાયના શ્રીપુર ઉપર ચર્ચને જાએ ત્યાં અમારા ગુરુભાઈ
 આનોબા છે તેમને મળજો અને પછી આગળ જાએ’ પછી તે
 (હરગર્વ પડિત) શ્રીપુર (શિરપુર) આવ્યા આનોબાને મળ્યા”

આ પછી વૃહાદ્વાચના ૧૬ માં પેરેઆફના બાકીના ભાગમાં
 આનોબા અને હરગર્વ પડિતનો વાદ થયાલું, આનોબાની યુક્તિઓ
 હરગર્વને ગળે ઉતર્યાલું, કાશી જવાલું બાદ રાખીને હરગર્વ
 અને આનોબા બાકીમાં કવીશ્વર બ્યાસ પાસે ગયાલું તેમજ ત્યાં
 જઈને હરગર્વે આનોબાનો શિષ્ય થયાલું વર્ણન છે મહાનુભાવ
 પંથના માહિત્યમાં મળતા બીજા અનેક ઉદ્દેશો ઉપરથી સિદ્ધ
 થાય છે કે આનોબા અને હરગર્વ (ઉર્ફે હયગ્રીવ, હિરવ્યગર્ભ,
 હરણા,) વિક્રમની ચૌદમી સદીમાં વિદ્યમાન હતા અને હરગર્વ
 બટે વિક્રમ સ ૧૩૬૬ માં આનોબા (ઉર્ફે ગોપાલપતિ) નું
 શિષ્યપણું સ્વીકાર્યું હતું એટલે ઉપર જણાવેલો વાર્તાલાપનો
 પ્રસંગ વિ સ ૧૩૬૬ માં બન્યો હતો

જોનેતર સાહિત્યમાં આ પ્રાચીન ઉલ્લેખનું મહત્ત્વ એ દષ્ટિએ
 છે કે-આ તીર્થની અને આ મૂર્તિના પ્રભાવની પ્રસિદ્ધિ માત્ર
 જોનેતરમાં જ નહીં પણ જોનેતરમાં પણ સેકડો વર્ષો પહેલાં
 પ્રમદેલી હતી શિરપુરથી સેકડો માઈલ દૂર વસતા જોનેતરમાં
 પણ આ ગામ ‘પાર્થનાથના શિરપુર’ તરીકે ઓળખાતું હશે

ત્યારે આ મૂર્તિનો ચમત્કાર તથા પ્રભાવ કેવો બધો વિખ્યાત હશે એની કલ્પના સ્વયં જ કરી લેવા જેવી છે એક નાતુ તલુખતુ પણ અદ્ધર રહી શકતુ નથી, ત્યારે કણા સુધી ૪૨ ઇંચ ઊંચો મૂર્તિ બીજકુવ અદ્ધર રહે એ ભવભવાને યત્ન નવાઈ ઉપજાવે એમા શુ આશ્ચર્ય છે ?

અર્ધ પદ્માસનાવસ્થા મૂર્તિ

આ પુસ્તકના પ્રથમ ભાગમાં છપાયેલા થી અતરિક્ષપાર્થનાથ ભગવાનના ફોટોમા વચકોએ ભેટુ જ દશે કે આ મૂર્તિ અર્ધ પદ્માસનાવસ્થા છ હાથા પગ ઉપર જમણે પગ છે આપી અર્ધ પદ્માસનાવસ્થા મૂર્તિ ડોહામાં થી લાંબુ પાર્થનાથ ભગવાનની તથા ભાદક (નિદવા ચાહા, તાલુખ-વંદરા, મધ્યપ્રદેશ) તીર્થમા વિરાત્માન પાર્થનાથ ભગવાનની (જિઆઇ મન્તક સુધી ૫૦ ઇંચ, ફળા સુધી ૬૦ ઇંચ) અમારા ભેવામા આવી ■ દુષ્પાક તીર્થમા પણ અર્ધપદ્માસનાવસ્થા મૂર્તિઓ વિરાજે છે

વાણુની પ્રતિમા

એક વાત ધ્યાનમા રહે કે આ પ્રતિમા વાણુની કિવા છાતુ વાણુની બનાવેલી છે, એ વાત આપણી પરપરાથી તો ચાલી આવ છે જ અને તેથી શ્વેનાભના અવારનવાર લેપ પણ કરાવે છે પરંતુ આ તીર્થના વહીવટ અને માલિકીના હિગબર-શ્વેનાભર વચ્ચે ચાલેલા ઝઘરા વખતે હિગબરોએ ફોર્ટમા એ વતતની રજુઆત કરી હતી કે આ મૂર્તિ પાપાણુની જ છે ત્યારે આકોવા ફોર્ટમા કેસનો ચુકળે આપનાર એડિશનલ જજ થી આર વી પતાજેએ (તારીખ ૧૮-૩-૧૯૧૭) અતરીક્ષજી જઈને માતે તપાસ કરી હતી તેમણે પણ ત્યા લેપ ઉખડી ગયો હતો તે ભાગ ઉપર હાથ તેમજ નખ ફેરવતા રેતી ખરવાથી આ મૂર્તિ રેતી મિશ્રિત ૩ એવો જ અભિપ્રાય આપ્યો છે

Inspection note by the Additional District Judge—

After carefully examining the body on the parts thus scribed to ascertain the kind of material out of which the idol was made originally I came to the conclusion that this idol could not have been originally made of stone but of some sand-mixed material. For this inquiry I repeatedly moved my hand and even scribed the surface at those places with my nails and my opinion was confirmed. Thus the necessity of plaster for this idol is obvious."

27-3-1938

R V Paranjpe Additional District Judge, Akola

[R P P C I પાનુ ૨૪૧]

(આ મૂર્તિ કઈ વસ્તુમાંથી બનાવવામાં આવી છે એ જાણી લેવા માટે મેં મૂર્તિના અગ્ર ઉપર કાળજીપૂર્વક હાથ ફેરવી જ્યાં મૂર્તિને ખરડી ઠાઢવામાં આવી હતી ત્યાં નખથી પણ ખોતરી નેચું તેથી માત્ર ખાતરી થઈ છે કે, આ મૂર્તિ પથ્થરમાંથી ઘડાએલી નથી પણ રેતીમાં બીજા કોઈ પદાર્થ મેળવીને બનાવવામાં આવી છે એ ચોક્કસ કંતાવવા માટે મેં નખવડે વારવાર મૂર્તિ ઉપર ઘસી નેચું હતું આ મૂર્તિ ઉપર લેપ કરવાની ખાસ જરૂર જોવી મારી ખાતરી થઈ છે)

ઉપરના અનેક ઉત્તેજોથી સિદ્ધ થાય છે કે આ તીર્થમાં સેકડો વર્ષોથી શ્વેતાબર મુનિઓનું યાત્રાર્થે આગમન ચાલુ જ છે તેમજ શાવકોનું પણ આગમન ચાલુ જ છે હેના સાવચિત્તયજ્ઞ ગણિના સ્તોત્રથી પણ બીલકુલ સ્પષ્ટ છે કે—આ મંદિર શ્વેતા બરોએ જ બધાવ્યું છે, તેમજ પ્રતિષ્ઠા આદિ પણ શ્વેતાબરોના

હાથે જ થયું છે શ્વેનાભરોની માલિકી મિવાય આ વાત કદાપિ ન જ બની શકે

આકોલા કોર્મના ન્યાયાધીશ R V Paranjpe એ બીજા અનેક પુરાવા નાથે ગામ્નાથ પ્રભાસ્નેને પણ ધ્યાનમાં લઈને જજમેન્ટમાં આ મૂર્તિન શ્વેતાભરી જ ઠગવી છે જુઓ—

Thus all this printed matter which originated from the Shwetambar writers show that the idol was a Shwetambar one and not Digambar

આ તીર્થમાં પૂજા વગેરે કરવા માટે જૂના વખતમાં માપણા દોડાએ શિરપુરગામમાં વસતા મગદાઓને પૂજારી તરીકે રાખ્યા હતા કે જે પોતકરોને નામે ઓળખાય છે મદિરમાં જૂના વખતથી પેની પણ રહેતી હતી અને ઓપડા તથા આગી, ચંદુ, ટીકા વગેરે આખૂવણો પણ રહેતા હતા વિ સ ૧૮૪૫ થી માડીને તે પછીના કાળના જિમાંબો ઓપડાઓ પણ મળે છે ત્યાં શિરપુરગામમાં આપટ્ટી વચ્ચે ન હોવાને લીધે નજીકમાં જ વરાડમાં રહેતા તથા ખાનદેશમાં રહેતા શ્રાવકો તે તે મમયે અવારનવાર અહીં આવતા જતા હતા અને દેખદેખ રાખતા હતા જિમાંબ વગેરે તથાની હોતા હતા તેમાં બાલાપુર(વરાડ)ના શા પાનાચક નથુમાં તેમના પુત્ર શા હોશીલાલ પાનાચક, શા હોળીવાન વત્તલદામ, તેમના ચિરંજીવ શા પુબસા હોશીલાલ તથા તેમના ચિરંજીવ શા કિમનચક પુબસા તથા ખાનદેશમાં અમલને ના શા હીરાચક ખેમચક રઘુનાથદામ ધુલીયાના શા સખારામ દુ નલદામ તથા ચેવવાના શા લાલચક અજમદાસ અને શા ક યાજ્ઞચક લાવચક વગેરે શ્રાવકો મુખ્યત્વે તે તે સમયે વહીવટ સંભાળતા હતા

પોલકરોના સમયમા પણ ઉપર મદિરના ચોકમા વિરાજમાન
ધ્વજદંડ કે જે આદીના પગનીથી મઢેલો છે તેના ઉપર પણ
શ્વેતાબરતુ નામ કોતરેલું છે તે ધ્યાન ખેંચનાર છે—

સત્યાન ગિરપુર જતરિય મહારાજ ઘાપુસા નાગોમા સાથની
સાફઠે બોસરાઠ સિતવતી હસ્તે પદા ચાર્દ, દુકાન કલમનૂરી,
સન ૧૨૮૯ મિત્તી ચેત્ર શુદ્ધ ૧૦

કલમનૂરી ગામ અતગ્નિજાળથી દક્ષિણે લગભગ ૫૦ માર્ગન
દૂર નિજામ રાજ્યમા આવેલું છે અત્યાર ત્યાં શ્વેતાબરોની વસ્તી
પણ ૮૦ વિગોનીથી ૨૦ માર્ગલ પૂર્વદિશામા છે નિજામન
મુસ્લિમ રાજ્યમા કમ્પ્લી મન ચાલતો હોવાથી સન ૧૨૮૬
એવેલે વિક્રમ સવન ૧૬૭૫ સમજવાનો છે

પરંતુ જેમને પૂતરી તરીકે નીનવામા આવ્યા હતા, અં
શ્રિદિથ મરનાર વરાડનો કબજો લીધો તે પહેલા હૈદરાબાદના
મુસ્લિમ નાજ્યકર્તા નિજામના રાજ્યકાળમા આવેલાજી અ ધાધુ ધીના
વખતમા તીર્થનું રક્ષણ કરના હતા તે મનાઈ પોલકરો જ
પાછળથી તીર્થન દબાવી બેઠા હતા ગામમા દિગબર આવકોના
પચામ-પોણોનો ઘર છે, પણ તેમનો તો ત્યાં કંઈ અધિકાર જ
ન હતો માત્ર દર્શન વગેરે માટે આવતા હતા શ્વેતાબરોનો જ
વહીવટ હતો, પણ તે દૂર વસતા હોવાથી અને જવા આવવાના
સાધનો જૂના જમાનામા બહુ મર્યાદિત હોવાથી પોલકરો ધીમે
ધીમે ઉદ્ધત થઈ ગયા હતા, કોઈને દાદ દેતા ન હતા, અને તીર્થ
પોતાની જ માલિકીનું હોય તેમ માની લઈને વર્તતા હતા આથી
તેમના હાથમાથી તીર્થ છોડવવા માટે શ્વેતાબરોએ દિગબરોનો
મજકાર સાધીને વાસિમની કોર્ટમા પોલકરો સામે ફાજદારી કેસ
દાખલ કર્યો વિ ■ ૧૬૫૮ (ઈસ્વીમન ૧૦-૬-૧૮૬૩) માં તેનો

જુઓ આપો અને તીર્થ જોનારા તાળામાં આપો મા
જા કર્યોમાં આગેવાનીઓમાં ભાગ શ્રેણીઓમાં જોયો છે
અકોવા કોર્ટના ન્યાયાધીશ પાસે અનેક પુરાવાઓની નિજ
કરીને, 'શ્રેણીઓમાં વધીવ' કરવા ના દિગમના શ્રેણી
અધિર ન હતો' એવો જ અભિપ્રાય જુઓ (જોયો) મા
આપો છે જુઓ—

The whole evidence therefore clearly proves
that the Shwetambaris managed the affairs of the
Sansthan (મસ્થાન=પેદી) practically all alone till Sam-
vat 1955 (મવન ૧૯૫૬) as alleged by them uninter-
ruptedly and that before that period the Digambaris
have hardly any hand in the management [R P
P C I પાનુ ૨૭૨]

પોતકરો સાથે છેવટે એ જાનુ સમાધાન કરવામાં આવ્યું
કે તેમના તરફથી ચાર માણસો મદિરમાં જાડ્યુંક, મદાર્ષ,
પણી લાવવું વગેરે કામ કરે અને જાડવામાં આપણા તરફથી
તેમને ૨૬૧ રૂપીઆ પ્રતિવર્ષ આપવામાં આવે જગવાન પાને
જે કંઈ પ્રા-નૈવેદ્ય-અક્ષત ધરવામાં આવે તે પણ તેમને મળે
તેમજ જગવાન પાને ૧ થી ૧૦ રૂપીઆ સુધી મૂંવામાં આવે
તે પણ તેમને (પોતકરોને) જ મળે ૧૦ રૂપીઆથી વધારે
મૂંકવામાં આવે તે પેદીમાં જમા થાય '

આથી પ્રત્યેક ચાત્ર જુઓએ જગવાનની પાને નાણું ન ધરતા
પેદીમાં ભરાવવું એ જ ઈચ્છનીય છે એ વાતનો ખ્યાલ રાખવો

શ્રેણીઓ અને દિગમરોએ સમુદાય ધડને તીર્થને પોતકરોના
તાળામાંથી છોડાવ્યું પછી દિગમરોની પૂજાવિધિ બહુ જુની

હોવાને લીધે પરસ્પર ઘર્ષણ-અયશમણ ન થાય તે માટે બંને પક્ષના લગભગ હજારેક જેનોની એક મીનિંગ વિ સ ૧૯૬૧ (ઇન્વીસન-૧૯૦૫) માં શિરપુર મળી ત્યાં સ્વેતાબરોએ દિગ બરોને મતોપવા માટે તમની સાથે મળીને બંને પક્ષના લોકોને નિયત સમયે વાગ પ્રમાણે પોતપોતાની વિધિ પ્રમાણે પૂજા કરવાનો નિયમ દર્શાવતું પૃ ૪૫ ઉપર આવેલ છે તે પદ્ધતિ મુજબ ટાઈમટેબલ તૈયાર કર્યું

ઉપરાત એવો પણ નિયમ ઘડાયામાં આવ્યો કે સ્વેતાબરોના પર્યુપણ-પર્વના દિવસોમાં આવતું વહ ૧૦ થી ભાદરવા શુદ્ધ ૪ સુધી દિગબરોએ સવારના ૬ થી ૯ સુધી ૪૯ કલાક જ પૂજા કરવી બાકીના ૨૧ કલાક સ્વેતાબરો જ કરે તે જ પ્રમાણે દિગ બરોના દશલક્ષણી (પર્યુપણ) પર્વના ભાદરવા શુદ્ધ ૫ થી અનત ચતુર્દશી-ભાદરવા શુદ્ધ ૧૪ સુધીના ૧૦ દિવસોમાં સ્વેતાબરોએ સવારના ૬ થી ૯ સુધી જ પૂજા કરવી અને બાકીના ૨૧ કલાક દિગબરોએ કરવી

કોઈપણ પક્ષના લોકોને ગમે ત્યારે દર્શન કરવા જવાની છૂટ છે

ત્યાર પછી બાંજે વર્ષ સ ૧૯૬૨ માં કારભારમાં બંને પક્ષની મીનિંગ મળી અને તેમાં એવા મુધારો કરવામાં આવ્યો કે આસો વહ ૧૪ના દિવસે સ્વેતાબરોએ સવારના ૬ થી ૯ સુધી જ પૂજા કરવી બાકીના ૨૧ કલાક દિગબરો વિધિ પ્રમાણે તેમ જ આસો વહ અમાવાસ્યાને દિવસે સવારમાં ૬ થી ૯ દિગબરો વિધિ પ્રમાણે અને બાકીના ૨૧ કલાક સ્વેતાબરો વિધિ પ્રમાણે પૂજા વગેરે કરવું

આ ટાઈમટેબલ અત્યારે પણ તે જ પ્રમાણે ચાલુ છે

आ आतां देवतां च न गच्छेत्सर्वपापनाशाय ॥ १ ॥

दाक्षिण्येयम्

दिनस	सवार ६ थी ८	८ थी १२	१२ थी ३	३ थी ६	६ थी ८	८ थी १०	१० थी १२	१२ थी २	२ थी ४	४ थी ६
१२	श्वेताम्बर	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं
१३	हिमम्बर	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०
१४	श्वेताम्बर	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं
१५	हिमम्बर	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०
१६	श्वेताम्बर	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं
१७	हिमम्बर	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०
१८	श्वेताम्बर	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं
१९	हिमम्बर	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०
२०	श्वेताम्बर	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं
२१	हिमम्बर	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०
२२	श्वेताम्बर	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं
२३	हिमम्बर	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०
२४	श्वेताम्बर	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं
२५	हिमम्बर	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०	हिं	श्वे०

પરંતુ દિગંબરભાઈએને આટલાથી પણ સતોષ ન થયો. શ્રેતાબરોને બધો જ અધિકાર પડાવી લેવાની તમની મનોવૃત્તિ થઈ અને તેમણે પદના પાછળ આવનારો રોક કરી જ્યારે જ્યારે અતરિક્ષ ભગવાનના લેપ ઘસાઈ જાય ત્યારે શ્રેતાબરો ફરીથી લેપ કરાવતા હતા. પૂર્વના લેપ પ્રમાણે જ તેમણે સ ૧૯૬૪ માં લેપ કરાવ્યો અને તેમાં કટિસૂત્ર (કંદોરા) અને કચ્છોની આકૃતિ પણ પહેલાના જેમ કરાવી હતી. દિગંબરોએ શુભ રીતે આવીને કટિસૂત્ર, કચ્છો વગેરે ભાગોને લોહના એબરોથી છેદી નાખ્યાં. એકી નાખ્યાં આ ભયકર બનાવ સંવત ૧૯૬૪ ના મહા શુક્ર ૧૨ ને દિવસે (ઈસ્વી મન ૧૨-૨-૧૯૦૮) બન્યો. શ્રેતાબરોની લાગણીને ભયકર આધાત પડ્યો. શ્રેતાબર મત પ્રમાણે અક્ષુ ટીકા તથા આભૂષણ વડાવવામાં અને નવાગી પૂજન કરવામાં પણ દિગંબરો તરફથી બંધરો નાખવામાં આવ્યા. સમાધાનને માર્ગ જ ન રહ્યો. આથી છેવટે કટાણીને શ્રેતાબરોએ આકોટ કોર્મમાં ઇસ્વીમન ૧૯૧૦ ના ફેબ્રુઆરીની ૧૦ મી તારીખે દિવાના કેસ દાખલ કર્યો. આ કેસ છેવટે કેસ પ્રીવી કાઉન્સિલ સુધી પહોંચ્યો અને ત્યાંથી સને ૧૯૨૬ માં ચૂંટાડો આવ્યો ત્યાં સુધી આવ્યો.

આ પછી આ જ વરસે પૂજ્યપાદ સ્વર્ગસ્થ શ્રી ૧૦૮ સાગરજી મહારાજ સુબંધી અતરિક્ષજીનો સંઘ લઈને આવ્યા હતા તે વખતે પણ ઘણું તોફાન થયું હતું. આ બધા બનાવોથી શ્રેતાબરોને ઘણો આધાત પડ્યો. છેવટે યાત્રીને તેમણે ઇસ્વીમન ૧૯૧૦ ના ફેબ્રુઆરીની ૧૧ મી તારીખે આકોટા જીરનાની કોર્મમાં દિવાની કેસ દાખલ કર્યો. શ્રેતાબરો ન કંઈ શા હોશીયાર પાનાથદ (ખાલાપુર) શા કલ્યાણથદ લાલથદ (યેવલા) વિગેરે પાસે જઈ હતા. વિરુદ્ધમાં હોનાસા રામાસા વિગેરે ૨૨ જણ સામે કેસ માંડવામાં આવ્યો હતો. શ્રેતાબરો તરફથી

ધર્મિક લાગણી દુ ખવવા બદલ, લેખને નકશાન ૩૨ બદલ તેમજ પૈની આવકને હાનિ પડેઆટવા વિ - ૭ - ૧૫૪૮૫ નો દાવો દિગબરો સામે કરવામા આવી. દના અને શ્રી અતિ મિહાની પ્રતિમા સ્વેનાબરે આગ્રાના પ્રમાણે ૪ છે, પ્રતિમાઓની પૂજા કરવાનો સ્વેનાબરેને અધિકાર અને અપૂજા અધિકાર છે, તેમજ કન્હો અને કમિસનર ગેલ લેપ ૩ વામા અને નમુ-ટીકા-મુગા વિગેરે આમૂષણ અડાવવામા હરકત કરવાનો દિગબરેને ફોર્કલ અધિકાર નથી એ વતની ફોર્ટ પનેથી માનખી કરવામા આવી અર્થાત્ આ તીર્થ સ્વેનાબરી જ છે એ વતની જાહે ૧૫ મે ૧૯૧૮ પાનેથી માગવામા આવી. આના મગર્થનમા ૬૦૦ જેટલા વડીલો તથા શાસ્ત્રીય વિગેરે પુરાવા નજૂ કરવામા આવ્યા. ૧ થી ૭ નબરના આરોપીઓ ઉપર લેપ ખોટી નાખવાનો આરોપ મુકવામા આવ્યો.

ઉદા પછે દિગબરો તથા બધા આરોપીઓ ઇ કાર કરવામા આવ્યા અને તેમણે પણ એવી જ માગણી કરી કે-આ તીર્થ સર્વથા દિગબરો જ છે એવી ફોર્ટ જાહે ૧૫ કરે ઇન્વીસન ૧૯૦૫ મા ટાઇમરેખાવ કરીને દિગબરેને પૂજા વગેરેમા સમાન અધિકાર એક વખત આપાને હવે તીર્થનો અવધિકાર (Absolute Right) માગવાનો સ્વેનાબરેને અધિકાર નથી આ વતનો તેમણે એરોપેલ (અપકાવવા)નો કાયદો પણ ઉપરિધન કર્યો.

ફોર્ટ જાહે ૧૫ના પુરાવા તથા નિવેદનોને તપાસ્યા અને પશુની અનેક વ્યક્તિઓની જુમાની તીર્થી મંત્રીશ્રી નિમાયા અતરિશજમા જાતે જઈને તપાસ પણ કરાના આવી ફોર્ટ મત ૧૯૧૮ ના માર્ચની ૨૭ મી તારીખે આગ્રાના મેજિસ્ટ્રાટ વધારાના ન્યાયાધીશ (Additional District Judge) જજ પાનાનો લખાણ મુકાદો આવ્યો તેના લેખનુ અર્થુ નમુ ફોર્ટીમી,

અને મૂર્તિ શ્વેતાળરી જ છે, પરંતુ સન ૧૯૦૫ માં શ્વેતાળરીએ ટાઇમટેબલ કરવી વખતે રાજ્યપુરીથી દિગંજરોને પણ અધિભર આપ્યો હોવાથી હવે શ્વેતાળરીથી દિગંજરોના અધિકારનો ઇન્કાર કરી ગકાય નહીં લેખના સંબંધમાં ન્યાયાધીશે જણાવ્યું કે- પહેલાં પણ જ્યારે જ્યારે લેખ કરવામાં આવ્યો હતો ત્યારે ત્યારે કનિસુસ અને કન્સ્ટાન્સા દેખાવ તેમાં કરવામાં આવતો જ હતો, એમ અનેક પુરાવાઓથી સિદ્ધ થાય છે. સંવત ૧૯૬૪ (ઈ-વીમન ૧૯૦૮)ના લેખ વખતે શ્વેતાળરીએ તેમાં કંઈ પણ ઉમેરું હોય એમ હું ધનુષ્યાર પણ માની શકતો નથી. આ જજમેન્ટને અનુસરતું હુકમનામું પણ સન ૧૯૧૮ ના એપ્રિલની બીજી તારીખે આપવામાં આવ્યું તેમાં મુખ્ય હકીકત નીચે મુજબ છે—

“જને પક્ષના લોકોએ સ ૧૯૬૧ (મન ૧૯૦૫)માં થયેલા ટાઇમટેબલને વગળી રહેવું અને તેના નિયમોને પાળવા પોતાના પક્ષમાં જ કંઈ નાણાની આવક થાય તે અલગ જવમ એકઠી કરવાનો જનેને અધિકાર છે (લેખ ખોદી નાખ્યાની વાત સાચી હોવા છતાં) કયા માણસે લેખ ખોદી નાખ્યો છે, એ વાતને શ્વેતાળરી સિદ્ધ કરી શક્યા ન હોવાથી નુકસાનીના બદલાની તેમની માગણી ઠાઠી નાખવામાં આવે છે. શ્વેતાળરીને તેમના સમય દરમિયાન ચતુ ટીકા-મુગટ-આગી વગેરે રાખવાનો હક્ક છે તે જ પ્રમાણે દિગંજરોને પણ તેમના સમયમાં ચતુ, ટીકા વગેરે સિવાય તેમનો પદ્ધતિ પ્રમાણે પૂજા કરવાનો અધિકાર છે. શ્વેતાળરી મૂર્તિનો લેખ કરાવે તેમાં તથા લેખમાં કંદોરા-લગોટ વિગેરેનો આકાર કાઢે તેમાં દિગંજરોએ જરા પણ હ કન નાખવી નહીં, પરંતુ શ્વેતાળરીએ કંદોરા-કન્સ્ટેન્ટ વગેરેના ચિહ્ન એવા આછા-પાતળા કરવા કે જેથી દિગંજરોની લાગણી હુ ખાય નહીં. મૂર્તિ અને મંદિર મૂળમાં શ્વેતાળરી હોવા છતાં અત્યાદે શ્વેતાળરીની સર્વાધિકારની માગણી નામજૂર કરવામાં આવે છે.”

આ ચુક બાંધી શ્વેતાબરો અને દિગબરો બંને નારાજ થયા. કોઈને પણ મર્યાદિકા મળ્યો નહીં. શ્વેતાબરોને વહીવટ કવાનો પણ સંપૂર્ણ અને અબાધિત અધિકાર ન મળ્યો. લેપ કરવાનો અને લેપમા કચોટ તથા કઢોરાની આકૃતિ કાઢવાનો અધિકાર શ્વેતાબરોને અવરજ મળ્યો, પણ કોર્ટનો હુકમ એટલો બધો અમુક હતો કે કચોટ અને કઢોરા વગેરેનો આકાર કેવો મોઝો મડો એનો અર્થ ખુવાસો તેમાથી મળતો ન હતો.

આથી મધ્યપ્રાતાના જ્યુડીશિયલ કમીશનની નાગપુરની કોર્ટમા સને ૧૯૧૮ ના જુલાઈની ૧૫ મી તારીખે શ્વેતાબરોએ અપીલ દાખલ કરી દિગબરો તરફથી પણ શ્વેતાબરો મામે અપીલ (Cross-appeal) દાખલ કરવામા આવી આ અપીલનો ચુકો અને ૧૯૨૩ ના ઓક્ટોબરની ૧ લી તારીખે આવ્યો. ન્યાયાધીશ પી એસ કોટવાલ તથા એફ હજન્યુ એ પ્રીટો (Prideaux)-બંનેએ મળીને આપેલા ૧૬ પાના જેટલા વિસ્તૃત ચુકાના અંતમા બધા પુરાવાની ફેરવપામ કરીને જણાવ્યું કે-
“આ કેસમા મુખ્ય પ્રશ્ન સંપૂર્ણ માલીકીનો નહીં પણ મંપૂર્ણ વહીવટનો છે, તેથી શ્વેતાબરોને વહીવટનો જો મંપૂર્ણ અધિકાર આપવામા આવે તો તેમને સતોષ થશે. લેપમા કઢોરા અને કચોટ વગેરેનો આકાર કેવો કાઢવો એની નિશ્ચિત સૂચના આપવાની અમને જરૂર જણાતી નથી.” મનિ અને મૂર્તિ તો શ્વેતાબરો જ કમૂલ રાખવામા આવ્યા.

કોર્ટનું હુકમનામું નીચે પ્રમાણે છે

(અ) શ્વેતાબરોને મહિંગ તથા મૂર્તિના વહીવટનો ન મંપૂર્ણ અધિકાર આપવામા આવે છે કનિસુદ-કચોટ તથા લેપ કરવાનો શ્વેતાબરોને સંપૂર્ણ અધિકાર. તેમની પદ્ધતિ પ્રમાણે અમુ-ટીકા-

(આ) સન ૧૯૦૫ માં થયેલા ટાઇમ-ટેબલની ગોઠવણ પ્રમાણે દિગબરોને પણ તેમના સમય દરમિયાન ચમુ ટીકા-મુગટ અથવા આશૂપણોવી રહિત મૂર્તિની પૂજા કરવાનો અધિકાર છે માત્ર તેમણે કચ્છોટ, કપિસૂત તથા લેપને ન ખેંચવા કે તે મળધમા માથુ મારવું નહીં.

આ ચુકાદાથી સ્વેતાબરોને અમુક પ્રકારનો મતોપ થયો, પણ દિગબરો ઘણા જ નારાજ થયા તેથી તેમણે ઇંગ્લાંડમાંની પ્રીવી કાઉન્સિલમાં અપીલ કરી આ અપીલનો ચુકાદો સન ૧૯૨૬ ના જુનાઈની ૬ મી તારીખે આ ચો પ્રાની કાઉન્સિલે નાગપુર ડોર્સના ચુકાદાને જ માન્ય રાખ્યો અને દિગબરોની અપીલ કાગી નાખી તેમજ નાગપુરની ડોર્સમાં સ્વેતાબરોને જે ખર્ચ લાગ્યો હતા તે ખર્ચ અને પ્રીવી કાઉન્સિલમાં કેમ ચાલ્યો તે દરમિયાન ઇંગ્લાંડમાં સ્વેતાબરોને થયેલા ૧૮૬ પાઉન્ડ (લગભગ દશ હજાર રૂપિયા)નો ખર્ચ દિગબરોએ સ્વેતાબરોને આપવો એ જાનવો પણ પ્રીવી કાઉન્સિલે દુકમ થયો.

Their Lordships do this day agree humbly to report to Your Majesty as their opinion that this appeal ought to be dismissed and the decree of the Court of the Judicial Commissioner of the Central Provinces dated the 1st day of October 1923 affirmed and that the petition for stay of execution ought to be dismissed.

And in case Your Majesty should be pleased to approve of this report then Their Lordships do direct that there be paid by the Appellants to the Respondents their costs of this appeal incurred in

the Court of the said Judicial Commissioner and the sum of £ 639-3 s - 0 d for their costs (their of incurred in England

[ફોર્સ હાઉસીંગના રિવર્ટ ના ૨-૭-૧ ૨૧, ૬-૭-૧૯૨૬]

અન્નદે અ. બ્યવસ્થા અનુસાર જ બધી કા બા. અલે છે સ્વેચ્છાથી સ પૂર્વ રીતે વહીવટનો અર્વાચીન બેગરે છે મહિમા સુવાગ-વધારા જે કઈ કરવું હોય તે વિના હખત બીજી કરા શકે છે મન ૧૮૦૫ નુ ટાઈમ-બેબલ માત્ર કયમ પુ છે અને તે પ્રમાણે દિગબરમ પ્રશ્નોને તેમની વિધિ પ્રન લે તેમના મમથમા પૂજા-અર્ચા કરવાનો અધિકાર મળે છે

શ્રી અનુદિપાર્શ્વનાથ ભગવાનના તીર્થના વહીવટ તથા માલિકી વિગેરે ઉપર અધિભગના સબધના સ્વતંત્ર તથા ગિબરમ વચ્ચે ધણા લાભા નમથ સુધી ચાલેલા કેસનો અને વિવાદોનો ઉલ્લેખ વિસ્તારથી આવી ગયો છે અ. કેમ કેડ દંબાની પ્રિવી કાઉન્સિલ સુધી પહોંચ્યો હતો અને ત્યાંનો નુકારો ઈન્વીસન ૧૬૨૬ ના બુલ્ડોઝની હ મી ત રીએ આપ્યો હતો, એ પણ જણાવાઈ ગયું છે પ્રિવી કાઉન્સિલના એ નુકારો દંબીય ભાસામા જ અદ્યક્ષ નીચે મુજબ અ. ૧૯૧૫ મા આવે છે એનો આવાર્થ પહેલા આવી ગયો હોવાથી મુશ્કેલી અનુવાદ નથા કયો

પ્રિવી કાઉન્સિલના પૂકાદાના મૂળ કોષી

Privy Council Appeal No 69 of 1927

Honasa Ramasa Lad Dhakad and others

Appellants

Vs

Kalyanchand Lalchand Patni Gujrathi
others, Respondents

From -

The Court of the Judicial Commissioner of the
Central Provinces

Judgement of the Lords of the Judicial
Committee of the Privy Council, delivered
the 9th July, 1929

Present at the Hearing

Lord Blanesburgh

Lord Tomlin

Sir Lancelot Sanderson

(Delivered by Lord Blanesburgh)

At Shirpur, in the District of Akola there has stood for five hundred years and it may be for much longer the Jain Temple of Antariksha Parasnath. The Jains are roughly ranged into two main divisions the Digambaris represented in this suit by the appellants and the Svetambaris, represented by the respondents. One of the essential religious differences between the two is that Digambari idols are worshipped in a state of complete nudity while the idols of the Svetambaris are revered draped and decorated with jewellery and ornaments. This deep-seated doctrinal or liturgical difference between these influential sections of the Jain community lies at the root of the dispute which has ripened into this portentous litigation.

In the temple at Shirpur there is an ancient idol 'Shri Antariksha Parasnath Maharaj' beloved by the Svetambaris to be self-existent. The deity is held in deep veneration by them also by the Digambaris. It has apparently been a subject of controversy time out of mind whether it is a Svetambari or a Digambari idol and whether it is originally existent it was covered at the waist by a cloth or band carved out of the stone or whether it is composed of the Svetambaris. It is not being apparently agreed that the idol is not visible to the worshipper from any tie or band or other thing but from the actual posture of the idol. It is a contention of the Digambaris that the Svetambaris had been used from time immemorial to cover the idols body as a result of which it is alleged by them to be a self-existent deity. It is said in the Digambari view that on the immediate occasion of the case, on the 15th February 1908 the Svetambaris acting as the plaintiffs used various instruments, the alleged instruments, and from the body of the idol they removed the cloth and erased the face and thereby the deity was destroyed.

tambaris For all this the plaintiffs claimed Rs. 15 003 as damages But the scope of the suit was not limited to that claim—it became the medium for vindicating Svetambari pretensions ranging far beyond its immediate occasion By their plaint the plaintiffs asserted that the property in and right of management of the entire temple was and always had been exclusively in the Svetambaris On that footing they claimed substantive relief against the defendants as representing the Digambaris And the defendants were not slow to take up the challenge so thrown down for although from time to time objecting to the regularity of the suit during its progress in India they joined without regret apparently in this prolonged conflict which after nearly 23 years of litigation in India has at length been brought before His Majesty in Council for final adjudication

The Svetambari case as put forward by them can be shortly stated Both the Temple of Shri Antariksha Parasnath at Sirpur and that idol therein belong to their sect of the Jain community It had been the uninterrupted privilege of the sect from time immemorial to worship the idol with the part showing the male organ covered up by a waist-tie and band and jewels and pastings on the body The Svetambaris alone had uninterruptedly managed the

affairs of the temple and of this idol, the Digambaris having no part or lot therein until 1903 when was due consideration as it is put for the desire of the Digambaris to worship the sacred deity in their own way some members of the Svetambari sect co-operatedly effected arrangement whereby the Digambaris were permitted to worship the idol at specified times without ornaments and under certain rules which safeguarded the religious beliefs and customs of the Svetambaris. But after two years' co-operation the Svetambari followers had become convinced that the continuance of the association with the Digambaris was detrimental to the sentiments, rights and management of the Svetambaris and on the 13th February 1903 came to a head when the idol was mutilated by defendants in the manner already referred to. Since then the defendants had been obstructing the Svetambaris in placing upon the deity its accustomed ornaments and in restoring it to its self erect form. And the plaintiffs claimed damages in respect of the injury to the idol and other damages arising from raising any obstacle to the management of the Samsthan by the Svetambaris or the restoration of the image to its original form by them. Declarations were asked for, framed so as to obtain a decision from the Court that the Svetambari management of the temple

idol was absolute and uncontrolled that no worship of the diety except in its self-existent condition and covered as required by the religious principles of the Svetambaris should take place and injunctions were sought to make these declarations effective at the instance of the Svetambari

The answering case of the Digambaris may not inadequately be described as a complete repudiation of the claims of the Svetambaris, with the counter assertion by themselves of rights over the temple and the idol as extensive and as absolute as the put forward by the Svetambaris. Their case is to be found in the written statement of defendant No 8 which was adopted as their own by other defendants.

In the course of that statement the charges of the plaintiffs with reference to the alleged mutilation of the idol by defendants are repudiated and the views of the Digambaris with reference to the original form of the idol are put forward. With reference to these charges it may at once be stated that the plaintiffs' allegations as to the defendants' responsibility were not established at the trial and their claim for damages which was resisted by the defendants on technical as well on substantial grounds has failed and is no longer persisted in.

No conflict could be more complete and elaborate. Each of the two sects asserted an exclusive property in the temple and idol with a right of management entirely uncontrolled. Joint control imposed by the one sect upon the other was a suggestion foreign to the cases of both. It was the common position as pleaded that the period of association so vaguely referred to by both contestants in no way impinged upon the absolute and exclusive rights claimed by each of them. The association is put forward on both sides was no more than a temporary arrangement that could at any time be brought to an end by those who by invitation had brought it into being. The vital importance of these identical pretensions will emerge in the sequel.

The cases so put forward were litigated at great length and over many years first in the court of the Additional District Judge of Akola, and on appeal before the learned Judicial Commissioner of the Central Provinces. At the trial many witnesses were called on both sides and many exhibits produced. 600 of these were put in on the plaintiffs side alone. In the result, on the cases so made, the findings of both courts are concurrent and are expressed in judgements of great elaboration and meticulous care. Broadly the findings are in favour of the Svetambaris. These had all along been in actual management

of the temple and idol their title and right of management had been exclusive and they had been worshipping the image with jewels ornaments and paintings the male organ of the deity being covered with the waist-tie and band for a period which could not be definitely ascertained but at any rate from 1847-48 The Digambaris had also been allowed to worship in their own way in the temple but the witnesses of the worship of the Digambaris on the point of the ownership of the temple and its management were not believed

— As the result however of the evidence taken the period of association guardedly dealt with by both disputants assumed a significance more decisive than either of them had been prepared to acknowledge It was disclosed that at the commencement of the present century the management of the temple although nominally in the hands of the Svetambaris had been in fact usurped by the servants of the temple known as Polkars who for many years had exercised independent control and had become perfect masters of the situation' as the learned Trial Judge expressed it They set their employers at defiance and to consolidate their own position tried to play off the Digambaris against the Svetambaris They also maltreated and plundered the pilgrims The two sects united to face

a common enemy and in order to deprive the Polkars of the powers they had usurped the Digambaris at the instance of the Svetambaris agreed to co-operate with the result that in May 1901 a joint committee of equal numbers of Svetambaris and Digambaris was formed to undertake the management of all affairs the prime mover in the arrangement on behalf of the Svetambaris having apparently been Kalyanchand Lalchand one of the present respondents

This committee acting on behalf of both sects joined in instituting criminal proceedings against the Polkars who, as a result were reduced to the position of servants of both. It was clearly the view of the learned Trial Judge not dissented from on appeal that but for the aid of the Digambaris then rendered and but for the monetary assistance then provided by them, the temple and all control over it would have been lost to both sects

This made all the more significant the proceedings at a general meeting of the Jains in 1905 at which the Joint Committee still being in management, there was framed a scheme whereby the worship of the idol was to be performed by both sects in turns according to a regular time-table which allocated precisely the same length of time

for worship to each sect. The result, as held by both Courts, was that for the further period between the ejectment of the Polkars and the quarrel over the plastering of the idol in 1908 the two sects managed the temple through their committee and worship was carried on by each sect in accordance with its own ceremonies and observances as prescribed by the time-table propounded in 1905. And in the view of the learned Trial Judge, those arrangements set at rest all disputes as to worship and as to the management of the Samsthan so far as the peculiarities of their worship and devotion were concerned and they practically set a seal upon the recognised privileges of each party giving effect therefore to a plea of estoppel set up by the defendants. He held that the plaintiff Svetambaris could no longer deny the right of the Digambaris to the joint management of the temple and to the worship of the idol in their own way as both of these matters were in the year 1905.

The learned judges' decree is dated the 27th March 1918. Naturally no declaration that the Svetambaris are entitled to any exclusive right of management was made while the claims of the Svetambaris to exclusive privileges of worship are disallowed. These parties are to adhere to the

table of 1905 and to obey the time regulations and procedure of worship in their own time as settled then. The collections of money and offerings are to be made by the two sects as hitherto from the time of the separation of their gadis and cash. The swetambaris are to be entitled to worship the image with the ornaments chaksu tika and the like, according to their forms of worship but only in their own time no injunction is to restrain the Digambaris from insisting upon their right to worship the image without ornaments and in their own way and in their own time according to the time-table. Each party is therefore directed strictly to adhere to the time-table and the time limit imposed therein.

Finally an injunction is granted against the Defendants and all other Digambaris restraining them from interfering with the Swetambaris in the plastering of the idol so as to show the configuration on it of a waistband and waistle and certain marks on the ears and palms but the order directs that 'these marks shall not be so bold and prominent so as to be offensive in any way and they shall be shown with a light touch of plaster and as faintly as possible.'

Both parties were dissatisfied and the surviving plaintiff Swetambaris by notice of appeal and the

defendant Digambaris by cross objections to the decree set up again before the court of the Judicial Commissioner Central provinces their respective cases as originally pleaded. Before that court, however as stated in its judgment the Svetambari appellants no longer contested the right of the Digambaris as declared by the decree of the Trial Judge to worship in their own way and in their own time, according to the time-table to which must be added the statement of their Counsel before the Board that they now make no claim to the collections of money and offerings made by worshippers during the periods of worship assigned to the Digambaris. The cross-objections of the Digambaris having failed to impress the court the issue there at the end of the day resolved itself into the question whether the Subordinate judge was wrong in refusing to grant to the Svetambaris a declaration of their exclusive right of management. Counsel for the Digambaris finally contending only for the retention of the joint management as decreed by the Subordinate judge. In the result the Appellate Court declared and held that the Svetambaris were, on the facts found entitled to the exclusive management of the Temple and that the plea of estoppel set up by the written statement had no reference to that position.

The conclusions of the Court are embodied in its decree of the 1st October 1923, It is from that decree that the present appeal is brought

On full consideration of the whole case their Lordships have reached the conclusion that the decree is right

The plea of estoppel contained in the written statement is perfectly general in its terms and the defendants, when asked refused to give any particulars of its meaning In the absence of such particulars it seems to their Lordships impossible for the appellants to contend with success that it was thereby intended to set up against the plaintiffs claim to exclusive management an estoppel which would at once be fatal to the same claim then being substantively put forward by themselves

But the question is not only one of form or of pleading It is also one of substance The appellants' case forcibly presented to the Board was that the facts found by the learned Trial Judge imported an agreement between the two sects as definite and permanent in the matter of joint management as the time table in the matter of worship was now admitted to be No such agreement however, is pleaded even in the alternative No issue with regard to it was directed No such issue could have been

directed as the existence of such an agreement was entirely contrary to the only pleaded case either of the plaintiffs or of the defendants. Moreover the evidence taken was not pointed to any such issue and as it stands is in all its proximity on this issue incomplete. In saying this their Lordships have specially in mind the absence of Kalyanchand from the witness box - his absence only justifiable by the fact that this matter on which his evidence must have been so direct was not in issue at the trial. Lastly the concession of the time-table now made by the respondents does not as it seems to their Lordships carry with it any admission of a right on the part of the Digambaris to participate in the management. No one has in fact suggested that the time-table without management is valueless. On the contrary, the evidence shows that this has been the prevailing order since the final rupture between the parties took place in 1908.

Their lordships need hardly affirm that they may call the Digambari right to the time-table as now declared with all its implications is in no sense a matter of favour. It is a matter of right by the Digambaris will bring them into conflict with the courts. Nor will they forget that by the admission of their learned counsel before the Board, they no claim to

of money and off

made by worshippers during the Digambari periods of worship. With these matters kept fully in mind by the Śwetambaris there seems to their Lordships to be no reason why under this arrangement the relations between the two sects should not in this matter be in the future entirely harmonious.

In the result therefore the appeal fails and their Lordships will humbly advise His Majesty that it be dismissed with costs.

Their Lordships will further humbly advise His Majesty that a petition lodged by the appellants for a stay of execution of the decree of the Judicial Commissioner be also dismissed with costs.

DECREE

The court of the judicial Commissioners on the 1st October 1923 made a decree setting aside the decree of Lower Court and ordering (1) That the Śwetambaris are entitled to the exclusive management of the temple and image of Shri Antariksha Parasnathji Maharaj and that they have right to worship the image in accordance with their custom (2) That the Digambaris have a right of worshipping the image in accordance with an arrangement made in 1905 but are not to interfere with the Śwetambari customs of worship (3) That the Digambari sect be permanently restrained from obstructing the Śwetambari sect in getting the image restored to its original form and plastering the same now and hereafter.

That the appellants obtained leave to appeal to your Majesty in council

THE LORDS OF THE COMMITTEE in obedience to his late Majesty's said order in council have taken the appeal and humble petition into consideration and having heard counsel on behalf of the parties on both sides Their Lordships do this day agree humbly to report to Your Majesty as their opinion that this appeal ought to be dismissed and the decree of the Court of Judicial Commissioners of the Central Provinces dated 1st day of October 1923 affirmed

HIS MAJESTY having taken the said report into consideration was pleased by and with the advice of HIS privy Council to approve thereof and to order as it hereby ordered that the same be punctually observed obeyed and carried into execution

શ્રી અતરિક્ષપાથનાથ ભગવાનના તીર્થનો વહીવટ કરવાને
શ્રેતાબરોને મૂળ અધિકાર આપતા, અતરિક્ષપાથનાથ
ભગવાનની મૂર્તિની પોતપોતાની વિધિ પ્રમાણે વાચકની સ્ત્રી
દાઈમ દરમિયાન પૂજા કરવાનો શ્રેતાબર દિગ્ગજ બનેને અધિ-
કાર આપના, તથા મૂર્તિને લેપ કરવાનો શ્રેતાબરને અધિકાર
આપના પ્રિવી કાઉન્સિલના ચૂંટા સુપ્રીમા હનિદ્રાને અપેક્ષ
જોઈ ગયા છીએ પોલકરોના હાથમા તીર્થ હતુ ને જ્યાં જ્યાં
મૂર્તિને લેપ કરવામા આવતો હતો પોવરના હાથમા જે હાથ
પાડી મને ૧૯૦૮ મા લેપ કરવામા ગયો, જ્યાં હાથ
લોહાના ચોમરોથી કચ્છો તથા કંદોળાને જે હાથ
તેથી શ્રેતાબરોએ જે મા ફેસ હાથલ ફેરવે તે હાથ
કાઢીથી સને જે હાથ આજે જે હાથ

વહીવટનો અને કન્ટ્રીમન તથા કન્ટ્રોલ સહિત લેપ કરવાનો શ્રેતાબરોને અધિકાર મળ્યો. આથી શ્રેતાબરોએ તરત જ સને ૧૯૨૪ માં લેપ કરાવ્યો. જે કે આ વખતે જિલ્લાઓને કોર્ટમાં અડકાવવા (Stayની) માગણી કરી હતી, પણ તે મનૂર થઈ નહોતી. આથી તેમણે તેમના પૂજના નામ દરમ્યાન રોજ અરમ ઉકળના દૂધ અને પાણીના પ્રજ્ઞાવ ધીને લેપને ધોઈ નાખવાનો પ્રયત્ન કર્યો અને લેપને ઘણું નુકસાન પહોંચાડ્યું. આ રીતે દિગબરા તેમને મળેલા પૂજના અધિકારનો મદુપયોગ (1) કરીને ગણ થયા ત્યારબાદ તેમણે પ્રિવી કાઉન્સિલમાં અપીલ કરી તેને. પણ ચૂકાદો નાગપુરના ચૂકાદાની જેમ શ્રેતાબરોની તરફથી જ આ થો. આમાં દ્વિવંદ સ્વદ્ધ મવતિ. જે ન્યાયથી શ્રેતાબરોને અધિકાર પાકેપાકે થઈ ગયો. એટલે શ્રેતાબરોએ મદિરમાં રીપેરીંગ કામની શરૂઆત કરી જે પ્રમાણે શ્રેતાબરોએ મૂર્તિને લેપ કરાવવાની પણ સને ૧૯૩૪ માં લેવાનું કરા, પરંતુ દિગબરાએ તે મામે વાધો ઉઠાવ્યો અને નાવીલ પ્રોસીજર કોડની ૪૭ મી કલમને આધારે આડોલાની કોર્ટમાં તેમણે અરજી (Application) કરી કે—‘શ્રેતાબરોને પ્રિવી કાઉન્સિલના ચૂકાદાથી લેપ કરવાનો ભલે અધિકાર મળ્યો હોય, પણ તેમણે લેપ ક્યારે કર્યો તેમજ લેપમાં કન્ટ્રીમન અને કન્ટ્રોલના પહોંચાઈ તથા બંધાઈનું પ્રમાણ કેટલું રાખ્યું, એની કશી સૂચના ન હોવાથી જ્યાં સુધી કોર્ટ તરફથી જે વિષે નિર્ણય કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી શ્રેતાબરોને લેપ કરવાની રજા ન મળવી જોઈએ.’ શ્રેતાબરોએ આ મામે વાધો ઉઠાવ્યો કે પ્રિવીલ પ્રોસીજર કોડની ૪૭ મી કલમ નીચે આ અરજી થઈ શકતી નથી. અડકાવાની કોર્ટેના ન્યાયાધીશે શ્રેતાબરોની આ દલીલને મનૂર રાખી અને ૧૧-૧-૧૯૩૭ ના ઓર્ડરથી દિગબરાની અરજી કાગી નાખી એટલે દિગબરાએ તરત નાગપુરની કોર્ટ

કોર્ટમાં અપીલ કરી હાઈકોર્ટ દિગંબરોની અરજી મનૂર રાખી અને લેખની રીત નખા કરવા માટે આ કેસને આગેવાની કોર્ટ ઉપર પાછો મોકલી આપ્યો. કેસ ચાલ્યો અને તેમાં દિગંબરોએ કનિસ્રત અને કચ્છોડના ચિદ્ધને બદલ આદાપાતળા અને બાળી બનાવવાની માગણી કરી શ્રેવેતાબરોએ કનુ કે ભૂતકાગમાં અતનિશ્ચની મૂર્તિના લેખમાં જેવી કટિસૂત્ર અને કચ્છોડની આકૃતિ કાઢવામાં આવતી હતી તેવી કાંવાનો અમને અધિકાર મળે એ એ કોર્ટ બને પછીના અનેક માસોની લુખાની દીધી અને પુલાવોને આધારે ૧૩-૬-૧૯૪૪ તારીખે આવા આશયનો નિકાલ (Order) આપ્યો કે—

“ શ્રેવેતાબરોને કનિસ્રત તથા કચ્છોડના લેખમાં આકૃતિ કાઢવાનો અધિકાર છે કટિસૂત્ર (કોરા) ની પહોળાઈ ૧ ઇંચ જેટલી નખવી અને કમરની એક બાજુથી બીજી બાજુ સુધી ત્યાં સુધી પહોળે ત્યાં સુધી કમરને ફગતી કટિસૂત્રની આકૃતિ કાઢવી કટિસૂત્રની બહાર ૬ ઓન્સનીયાથ ઇંચ જેટલી અર્ધ ગોળ આકારે કાઢવી

કચ્છોડની બહાર ૬ ઓન્સનાથ ઇંચ જેટલી રાખવી અને પહોળાઈ ઉપરના (મારબના) ભાગે ૨ ઇંચ જેટલી અને નીચેના (છેડાના) ભાગ આગળ ૨ા ઇંચ જેટલા રાખવી મૂર્તિને લેખ ચાલનો હોય ત્યારં અને મુખાં બંધ ત્યાં સુધી પૂલ-પ્રસાવ ઉપર શ્રેવેતાબરો પ્રતિબંધ મૂકે તે માટે દિગંબરોએ વાધો ઉઠાવવો નહીં અને શ્રેવેતાબરોને જ્યાં લેખ કરવો હોય ત્યારે લેખ કરી યકે છે, એ સામે દિગંબરોને વાધો ઉઠાવવાનો અધિકાર નથી

આ પ્રમાણે હુકમ (Order) મળવાથી શ્રેવેતાબરોએ તરત જ લેખ કરવાની તૈયારી કરી દીધી અને બહાર બહાર પણ આવી દીધી તેટલામાં દિગંબરોએ આગેવાના ચૂમદા માટે ફરી પાછી માગણી હાઈકોર્ટમાં નવ ૧૯૪૪ માં અપીલ કરી હાઈકોર્ટના

સુરેષિયન જજ H. F. પાલોડે ૮-૭-૧૯૪૭ ના રાજ નિકાલ (Order) આપ્યો અને તમા આદેશ કોર્ન ઓર્ડરને મજૂર રાખીને દિગબરાના અપીલ કરી નાખી અને નીકા કરી કે દિગબરા જાણી રાખેને કેસ લખાવી નહા છે માટે સ્વેતાબરાને જ કહ્યું કોર્ન ખર્ચ ચલુ છે તે બરપાઈ કરી આપવા માટે દિગબરાને હુકમ થયો

આ હુકમ મળના જ સ્વેતાબરાએ લેખનાં તૈયારી કરી રીપી તેટલામા તે દિગબરાએ નાગપુત્રની કામદોર્મા લર્સ પેટલ અપીલ (Legal Patent Appeal) કરી અને લેખની અડકા થત વાલુ રાખવાની (Contamination of the way) મા જણી કરી પણ ૧૭-૩-૧૯૪૮ ના હુકમથી દોરે એ અપીલ પણ ઠારી નાખી, અને લેખ પ્રવા બદલ દોષ પણ પ્રમારના મનાઈ હુકમ આપવાની ના પાડી આથી કોર્મ પણ જાનની આડખીલી વચમા ન રહેવાથી ૩-૧૦-૧૯૪૮ તારીએ સ્વેતાબરાએ લેખ કરાવવાની શરૂઆત કરી, અને લેખ સુમધ જતા ૧૩-૧૧-૧૯૪૮ થી પૂજા-પ્રક્ષાતની શરૂઆત પણ કરવામા આવી અન્યારે આ સુદર અને તેમજ લેખથી મૂર્તિ જ ભગ્ન ગણી રહી છે

સવત ૨૦૧૫ મા પ્રભુ પ્રતિમાને ફરી લેખ ક વાનો પ્રસંગ ઉપચિત થયો લેખનુ માગ શરૂ થતા દિગબરાએ સરકારમા તફત જોડી ફરિયાદો નોધાની પ્રભુની ધોર આચાતના કરી સત્ય પ્રકીરત પુરા પાડતા બધા અવરોધો દૂર થયા લેખ શાંતિથી પૂર્ણ થયો

દિગબરાએ કરેલી આચાતનાઓની શાંતિ કરવા માટે આચાર્ય ભગવત શ્રી વિશ્વજીવનતિતકસૂરીશ્વરની નિશામા અદાર ગભિરેક અને અહોત્તરી શાંતિસ્નાન વગેરે કરવામા આન્ય

સવત ૨૦૧૭ ના ફાગણ માસમા ફરી પૂજા પ્રક્ષાલ વગેરે શરૂ કરવામા આવા

તીર્થના બીજા નામોલેખો

શ્રી અતરિક્ષપાર્થનાથ ભગવાનના તીર્થની ઉત્પત્તિ આદિ વર્ણવના જે પ્રાચીન ઐતિહાસિક ઉલ્લેખો ઉપલબ્ધ થયા છે, તે ભગમગ તમામ ઉલ્લેખો વર્ણન આવી ગયું છે બીજા પછી જેલાક પ્રાચીન લખાણો છે કે-જેમા અતરિક્ષજીનો ઇનિદાસ નહીં પણ માત્ર નામો લેખ મળે છે આવા ઉલ્લેખો પૈકીના ખાસ ખામ નીચે મુજબ છે

ધાપુરે અતરિક્ષ ધીપાર્થ —આ ઉલ્લેખ શ્રી જિનપ્રભસૂરિ રચિત વિવિધતીર્થક પાન્નર્ગત ચતુર્ગીતિમહાતીર્થનામમશ્લક કંપ-(૫૦ ૮૬)મ છે આ જ જિનપ્રભસૂરિએ રચેના ધીપુરઅતરિક્ષ વર્ણનાથકપનો ઉલ્લેખ પહેલા આવી ગયો છે ત્યાં એ પછી સાથે જગ્યા યુ છે કે-એની રચના મ ૧૩૮૭ આમપામ થઈ હશે પ છ યતુ શીતિમહાતીર્થનામસશ્લકપની રચના સ ૧૩૬૬ પહેલા જ તેમણે કરી હશે એમ લાગે છે, કારણ કે આ કંપમા તેમણે ચતુર્જયતીર્થનું વર્ણન કરતાં સ ૧૦૮મા 'વજ્રસ્વામી' અને જાવડશાહના હાથે પ્રતિષ્ઠિત થયેલા શ્રી આતીશ્વર ભગવાન અને પુડરીક-વામીનો ઉલ્લેખ કર્યો છે પરંતુ આ બિબનો-પ્રતિમાજીનો મ ૧૩૧૬ મા મુગલમાનોને હાથે વિનાશ થયો.

૧ તથાહિ—શ્રી-ગુણે મુવનદીપ બીરેરરામિપ્રતિષ્ઠિત શ્રીઆદિનાથ । શીશાતિપ્રતિષ્ઠિત પુણ્ડરીક શ્રીચલશ । દ્વિતી યતુ શ્રીવરરામિપ્રતિષ્ઠિત પૂજકલગ । ”—વિં તીં કલ્પ પૃ ૮૫ “इत्य जावडिरागार्हत्पुण्डरीकपर्विनाम् । मूर्त्तीर्निवेदय सञ्जये सर्विमानानितित्वमाव ॥ ८३ ॥ दक्षिणाङ्गे गयत पुण्डरीक इहादिम् । वामाङ्गे दीप्यते तस्य जावडिस्थपितोऽपर ॥ ८४ ॥ विं तीं कल्प पृ ४ ।

જા, એમ ચતુર્જયતીર્થ-૫ (કે જેની સ ૧૩૮૫ માં રચના થઈ છે) માં પૃ ૫ માં તમારો જ જણાવ્યું છે એટલે શ્રીગુરુ અતરિક્ષ ધોવા-ચતુરલીનિમગ્નાતીર્થનામસમહક્ર માનેા ઉદ્દેશ્ય મ ૧૩૬૮ પૂર્વનો છે એમ નિદ્ધ થાય છે મ ભવ છે કે તેમણે આ ઉદ્દેશ્ય તીર્થચારા કર્યા પહેલાં માત્ર માલગીને જ કર્યો હોય

સ ૧૪૭૭ માં લખાયેની ધર્મધોન્યુરિવિરચિત કલિકાથાઈ કથાના અંતમાં લખાવનાર આદિત્ય વર્ણુન કરતી એક પ્રશસ્તિમાં પણ આ જ તીર્થનો ઉલ્લેખ છે સભવતઃ ૧૬ મી મહીના પ્રારંભમાં રચાયેલી શ્રી રત્નશેખરસૂરિશિષ્ય નદીરાત્ન શિષ્ય રત્નમંદિરગણિવિરચિત ઉપદેશતરંગિણીમાં પણ આ તીર્થનો ઉલ્લેખ છે દેવવિમલસૂરિદ્વૈત દ્વીરસીમામ્ય મહાકાવ્યમાં પણ આનો

૨ " હી પ્રહતુક્રિયાસ્થાન (૧૩૬૯) સરયે રિક્રમવત્સર । જાવહિસ્થાપિત વિમ્બ મ્લેચ્છેર્ભગ્ન કલેયંશાત્ ॥ ૧૧૯ ॥ " વિ તી કલ્પ પૃ ૫ । વિરતારથી જાણવા માટે જુઓ ૧૪-૨-૫૦ આત્માનંદ પ્રગથના અકમાં દેવગિરિના ભેખમાં માફ દિપ્પણ પૃ ૧૨૦

૩ શ્રીશુભ્રવ-રૈતક્ષિતિઘર-શ્રીઅર્બુદ-શ્રીપુર-શ્રીજીરા ડલિ-કુલ્યપાવ-પ્રમુખશ્રીતીર્થયાત્રા મુદા । ફાલેડ્રાપિ કલૌ કરાલલલિત ચક્રે મ સઘાધિપો યર્પંમર્થિજને પનાઘન રૂપ દ્રુહ્યાણિ પાનીયન્ ॥ ૧૦ ॥ ઇત્યત્તા નિષ્કુલુકુલ્યુતન નૂનાહમઘપતિના યસતાડમરાદ્રૌ । શ્રીઅ તરિક્ષમુરતીર્થવિવિધયાત્રા મુખ્યા । કૃતા વિવિધપુણ્યપરમ્પરાસ્તા ॥ ૨૪ ॥ -એતિહાસિક મહર્ષવકી પ્રગલ્ભિ પ ૫૪૭-૮ (પ્રેમી જ્ઞમિન-દનપ્રધા-તર્ગત) જુઓ ૧૪-૫-૫ ના અકમાં દિપ્પણ

૪ "શ્રીજીરાપતિ-કર્ત્તર્યિ-કલિકુલ્લ-કુલ્લુકુલ-વાયવા-ડડરામળમ(શ)ક્લેશર-ચારુપ-રાવણપાર્થ-ચીનાદીશ્વર-ચિત્રકૂટા-

ઉ નેખ છે યથોવિઞ્ચયમાલા પ્રગણિત પ્રાચીનતીર્થમાલાસત્રક
(ભાગ ૧ પૃ ૯૮ ૧૧૪, ૧૫૧, ૧૬૬, ૧૬૮)મા પણ
બુદ્ધા બુદ્ધ મુનિરાજોએ આ તીર્થની યાત્રા કર્યો. ઉ નેખ છે
ન્યાયવિશારદ વાચકવર ઉપાધ્યાય શ્રી યથોવિજયજી મહારાજ પણ
અહિ પધાર્યા હતા અને તેમણે શ્રુતિમા બે સ્તવનો બનાવ્યા છે †

ઐતિહાસિક માહિતી આપના સસ્કૃત-પ્રાકૃત ઉ વેળોત
ગુજરાતી ભાષાતર તો અગાઉ આપવામા આ ચુ છે તેના મૂળ
સસ્કૃત-પ્રાકૃત ભાગો ઘણા લાળા લાળા હોનાથી તેમજ સસ્કૃત-
પ્રાકૃતભાષાને વીધે ઘણાખરા વાચકોને પણ કટાણે આવે તેથી
અહીં આપવામા આવતા નથી વિશેષ જિજ્ઞાસુઓએ તે તે સસ્કૃત-
પ્રાકૃત અથો જોઈ લેવા અથોના નામ, પ્રકરણનમ્ધાન, પૃષ્ઠાક
વિગેરે તે તે જ્યો જણાવ્યા જ છે

કવિશ્રી લાવણ્યમયજી મ ૧૫૮૫મા એક અતરિક્ષજી
નો છંદ બનાવ્યો છે આ છંદ ભાવનગરનિવાસી શ્રી સ્વ કુવરજીમાઈ
આજહજીમાઈ તન્હથી પ્રકાશિત થયેલા પ્રાચીનસ્તવનાદિસત્રકમા
છપાયો છે, અને તે જપ કડીનો છે, પરતુ બાલાપુરમાથી મળી
આવેલા હસ્તલિખિત પાનાઓમા ૫૪ કડીઓ છે વળી હસ્ત
લિખિત માથે મનભાવતા પ્રાં સ્તં સંભા છપાયેલ છંદની
કડીઓમા ઘણ અતર દેખાય છે એલે આ છંદ પુન છાપવા
યોગ્ય સમજીને નીચે મુજબ આપવામા આવે છે —

† આ સિવાય મહિમાસાગર શિખ આનંદવર્ધનકૃત અતરિક્ષ
પાર્શ્વનાથ સ્તોત્ર (જૈનધર્મસિંધુ પૃ ૫૩૭), વિનયપ્રભસુરિકૃત તીર્થયાત્રા-
સ્તવન સમયસુચકૃત (સ ૧૬૮૬) તીર્થમાલા વિગેરે વિગેરે અનેક
ગુજરાતી કા થોમા આ તીર્થનો ઉ નેખ છે

- પ્રતિમા દેખી હિયકુ ઠરે, માથ મહિત ભલા લોજન કરે,
તેજ વેવા તેહજ ઘડી, પ્રતિમા વજતણી પદે જડી ૧૧
- અધ ધરી ખરફવાનુ ભૂર પ્રતિમા મેની તન જલકૃપ,
ગયો મવ જલમાદી ઘણો, પ્રતિમા પ્રગટી હવે તો સુણો ૧૨
- એલગપુ એનગદે ગય, કુહી છે મુપતિની કાય,
ન્યાયવત નવિ હટે લાક, પૃથિની વરતે મુણ્યમિવોક ૧૩
- રાયતજો શિર મોગે રોજ, રચણીભર નવિ નિદ્રા ભોગ,
રામ રામ કીડા મચર, રાણી મવી નિદ્રા પરિહરે ૧૪
- જે કીડાનો ઠામજ જિહા, તે પાછા વલી મેને તિહા,
જો નવિ ભઈ તેજને કાય, તનખણ રાજ અચેતન થય ૧૫
- રાય રાણી મકા ભોગવે, કરમે દોનના દિન ભોગવે,
રચણીભર નવિ ચાલે રગ દીમે કાયા દીસે થગ ૧૬
- એક વાન હય ગજ રથ પરિવયો, રમવા રચવાડી મચર્યો,
સાથે મમ થ દે પરિવાર, પાગા પાયકનો નહીં પાર ૧૭
- જાતા બાણુ મથાણે થયો, મોતી અટવીમાંહે ગયો,
થાઠો રાજ વડ નિશ્રામ, છાયા લાગી અતિ અભિરામ ૧૮
- લાગી તૃષા નિર મન ધર્મુ, પાણી હીકુ ગાળલ ભર્મુ,
પાની પીધો ગયજો ગલી, કાય પગ મુખ ધોયા વલી ૧૯
- કરી રચવાડી પાછા વયો, પહેલા જમ પન્દરાણી મચ્યો,
પન્દરાણી રવિયાત થઈ, યાકો શમ્યા પેઢ્યો જઈ ૨૦
- આવી નિદ્રા રાણી પડી, પાસે રહી પન્દરાણી વડી,
હાય રાય મુખ નીરખે જામ, તે કીડા નવિ દેખે ઠામ ૨૧

ગણીને મન કીતુક વચ્ચે, હરખી ગણી પિયડે હચ્ચે,
બગ્યે ગજ આલમ મોડ, રાણી પૂછે જો કં જોડ ૨૨

શ્વામી કાલ રથવારી જિહા, હાથ પાય મુખ પોયા જિહા,
ને જવનો કારણ છે ઘણો, શ્વામી કાજ મરને આરનો ૨૩

રાજા જ પે રાણી સૂતો, અગ્ની પથ અછ અનિ ઘણો,
વડ તીર જાળવ જલ બરો, હાથ પાય મુખ ધવન કર્યો ૨૪

મે પ્રભુ લીધો તેજનો ભેદ, આપણ જાન્યુ વડ વિષેદ,
રથ જોતરીઆ તુંગમ લેય, રાય રાણી માલ ચાલ્યા ભેય ૨૫

નિહા હીકુ જાળવ વડ તીર, જાલો માન મરોગ નીર,
હરખી ગણી દીવડે રગ, રાજા અગ પખાળે થગ ૨૬

ગયો કદ ને વધ્યો વાન, દેહ થઈ નોવન મમાન,
આવ્યો રાજા એવગપુરી, માડે એવગ આણુદ ધરી ૨૭

ધર ધર તવિયા તોરણ તાન, આવે વધાગણા માણિક માદ,
બારી ધણુ આવે લોણો, દાન અમોલક હીજો પણો ૨૮

રાય રાણી મન થયો સતોષ, કર્યો અમારીતણો નિર્ધોષ,
મમજૂમિ હાલે પર્યાક, તિહા રાજા મુવે નિશક ૨૯

ચદન ચપક પુર કપૂર, મહકે વામ અગર બરપૂર,
રથજીભર મુપનાતર લહે, બણે નર કેઈ આવી કહે ૩૦

અતિ જાયો કરી અજ પ્રમાણ, નીવો ઘોટો નીરો પવાણ,
નીલા ટોપ નીલા હથીઆર, નીલ વરણુ આવ્યો અમવાર ૩૧

મુણુ કે એવગપુરના ભૂપ, જિહા જલ પીધો તીજા છે કૂપ,
પ્રગ કરાવે વહેલો થઈ, તિહા પ્રતિમા માહરી છે મહી ૩૨

- કરા મલોખાની પાલખી, માણિક મોતી જડી નવલખી,
કાચે તાતણે સાથે ધરાં, હું આવીશ તિહા જેમી કરી ૩:
- જે આજના જાયા તતખેક, વાછરડા જોતરજો તેક,
પૂઠ મ વાલીમ જોવા ભણી, સિખામણ દેઉ છુ ઘણી ૩:
- હંચો મુપન લહી જાચો રાય, પ્રહ ઉઠી વનમાહે જાય,
આ યો ભલી સજાર્થ કરી, તે આંચો વડ પામે વહી ૩:
- તે જલ કુપ ખણાંચો જામ, પ્રગળ્યો કુપ અચલ અભિરામ,
ભર્યો નીચ ગગા જલ છંચો, જરખ્યો રાજા હિયડે હંચો ૩
- કરી મલોખાની પાલખી, માણિક મોતી જડી નવલખી,
કાચે તાતણે મેલી કામ, આવી મેકા પ્રિભુવન આગ ૩
- પામ પધાર્યા કહે કુવા, ઉચ્છવ મેરૂ સમાના હુઆ, -
રથે જોતાર્યા જે વાછડા, આયા તે ખેડ્યા વિણ છડા ૩
- ગાય કામિની કરે કિલ્લીવ, જાજે ભુગવ ભેરી ટો ૧,
પાનખી વાહનને આકાર, નવિ જાજે પરમેસર બાર ૨
- મોઢી પ્રતિમા ભારી ઘણી, પલખી છે મલોખાતણી,
રાજા મન આ યો અ દેજ, કિમ પ્રતિમા આરે છે એક ? ૪૦
- વાકી દણિ કર્યો આરજ, રહી પ્રતિમા યાનક ધિર ધણ,
રાજા લોક ચિનાતુર થયો, એ પ્રતિમાનો યાનક થયો ૪૧
- સૂત્રધાર સિલાવટ માર, તેડી આંચો ગરથ ભડાર,
આવસ અગતણા પરિવરો, વેગે ઈહા જિનમડપ કરો, ૪૨
- મિલાવટ તિહા રગરસાલ, કીધા જિનપ્રાસાદ વિસાલ,
ધ્વજદડ તોરણ ચિરચલ, મડપ માળ્યા નાટારજ ૪૩

- પગામુલ્ય મીઠા છે નિજા, તે પ્રતિમા નવિ ભેમે તિજા,
અનગીક ક્રિયા એવે, તવે અસત્તાજ બારે તેડે. ૪૪
- ૧ જા નાજી મનને કોઈ, અરથે દ્રવ્યનાજી તિજા દો,
સમ કૃપા મળિ મોઢે પામ, એવગતાયની પૂરી આત્મ. ૪૫
- પૂરે પ્રમુને કહેવે અગર, તિન દામે વચ્ચે ધીનગર,
ગત રાજકોકે કામિની, જોગલ કહે નહા સ્વામિની. ૪૬
- નેવા કરે સદા ધરજેદ, પડમાવર્ષ આપે આનંદ,
અવે નથ ચિત્તુ િશિનજા, માટે એવચ્ચ આનંદ ધાજા. ૪૭
- લાખેતી પ્રમુપૂજા કરા, મોટો મૂગર મનોહર ભરા,
આરનિએ સવિ મગવમાલ, ભુમજા બેરી જાજમાલ. ૪૮
- આજ લગે મરુદો ઈમ કહે, એક જ દોરો બિચા રહે,
આગવ તો જાનો અમવાર, જ્યારે એવગદે રાય અવનાર. ૪૯
- જે હુમ ભવગો તે તિમ સુખી, વાત પરપર સફશુરે કહી,
મેલી આદિ નિત્રી મન રૂચી, નિગુ બાણે તે કેવળી. ૫૦
- અથનેન રાય કુવ અવતમ, વામા રાણી ઉઠરી હસ,
વાળારથી નગી અવતાર, કરજો સ્વામી એવક સાર. ૫૧
- બળે શુભે જે સગ્ગે સાદ, સ્વામી તાહરા અવન રસાલ,
ધરમી નર જે ધ્યાને રહે, બેઠા જાત્રાતણે દેવ લહે. ૫૨
- ઉત્તર અખાત્રીજે યો, ગાયો પામ જિનેમર જયો
જોત્રીય જે કર જોડી હાથ, અનગીક શ્રી પારમનાથ
- મવત પદ ૫
મુનિ
- માસ શુદ્ધ વૈશાખ વખાણ
સુમ દરસન પામે સુખસ પદા

વડોદરાવાળી ૫ શ્રી લાગ્યદ્વાર્ધ ભગવાનદાસ ગાધીને પણ અમારે ખામજ ધન્યવાદ આપવે જોઈએ, કેમકે બાવવિજયગણિ-વિરચિત શ્રીમન્નરિગ્વા રેનાયનાદામ્ય કે જે અતરિક્ષણના ઇતિહાસમાં ઘણું મહત્વનું ધ્યાન ધરાવે છે, તે છપાઈ ગયું હોવા છતાં ઘણાં ઘણાં પ્રયત્ન કરતા પણ કોઈ સ્થળેથી પ્રાપ્ત થઈ શક્યું નહોતું તે તેમની પામેથી મળ્યું હતું અને જ્યારે જ્યારે દાર્શનિક અધ્યયન અને સંશોધનમાં અમને કોઈ પણ પુસ્તકની જરૂર પડે ત્યારે ત્યારે અવશ્ય અને કિંમતી પુસ્તકો પણ વડોદરાની રાજકીય લાયબ્રેરીમાંથી વિના સંકોચે તેમજ પૂરા પાડ્યા છે આ તેમનું સૌજન્ય જ છે

આ તીર્થ ઉપર પૂર્ણ ભક્તિયો યથાગતિ યથાગતિ શોધ કરીને આ તીર્થનો ઇતિહાસ આવેખવા પ્રયત્ન કર્યો છે, છતાં તેમાં જે અપૂર્ણતા રહી ગઈ હોય તેને વિદ્વાન સંશોધકો પૂર્ણ કરવા પ્રયત્ન કરશે એવી આશા રાખીએ છીએ

અ તે દેવાધિદેવ શ્રી અતરિક્ષપાર્થનાયકભગવાનને ઉપાધ્યાયશ્રી યશોવિજયજી મહારાજના શબ્દોમાં જ વિદ્વસિ કરીને સમાપ્ત કરીએ છીએ — દૂર કરો દાવા પાસઝી મંબદુ રત્ના ફવા, વાચક યજ્ઞ કહે દાસકુ દીજે પરમાનંદા ॥ મેરે સાહિબ હુમ હી હો પ્રમુ પાશ્વજિનંદા ॥

॥ નમઃ શ્રીગ્રન્થસ્થિરાશ્રન યાય ॥

શ્રી અંતરિક્ષપાર્શ્વનાથશ્ચ તીર્થ વિરે
એક મહત્ત્વનો પ્રતિભાલેખ

જનન યુગલે

સવત ૧૭૦૫ વર્ષે ફાગુણવદિ ૬ યુધે શ્રીઅયરંગાધાદશાતી
 યવાસ-યમાચરાટહાસીયદમ (૧)-શાસ્ત્રાયાં સાં અમીચદમાયાં
 ઘાઙ્ગ દ્વાણિનામ્યા સ્વકુટ(ટુ)પ્રશ્નેયસે સ્વકારિતપ્રતિષ્ઠાયા શ્રીવાસુ
 પૂજ્યજિતવિન્ધ્ય કારિત પ્રતિષ્ઠિત ષ તપાગચ્છાધિરાજશ્રીવિજયસેન
 સૂરીશ્ચત્પદાલકારમદ્વારકશ્રીશ્રીશ્રીવિજયદેવસૂરિમિ શ્રીઅતરિક્ષપાર્શ્વ
 નાથપ્રતિમાલક્ષ્મીસિરપુરનગર ॥ શુભ મકતુ ॥ શ્રી ॥

ભાવાર્થ—“વિક્રમ સવત ૧૭૦૫ ના ફાગણ વદિ ૬ ને
 બુધવારે ઔરગાબાદના વતની પારવાડગાતિના કથ(૧)શાખાના
 અમીચદની પત્ની ઈદ્રાણી નામની બાઈએ પોતાના કુટુંબના
 કન્યાણના માટે પોતે કરાવેલી પ્રતિષ્ઠામા શ્રીવાસુપૂજ્ય ભગવાનતુ
 ણિભ કરાવ્યું અને તપાગચ્છાધિરાજ શ્રી વિજયસેનમૂરીશ્ચરણ
 મહારાજના પદ્માલકાર શ્રી વિજયદેવસૂરીએ શ્રી અતરિક્ષપાર્શ્વ
 નાથ ભગવાનના પ્રતિમાથી અવકૃત સિરપુરનગરમા તેની
 પ્રતિષ્ઠા કરી ”

ઉપરના લેખમા એમ જણાવ્યું છે કે સ ૧૭૦૫ મા
 ઔરગાબાદના વતની અમીચદ નામના શ્રાવકનો પત્ની ઈદ્રાણી
 નામની શ્રાવિકાએ શ્રી વિજયદેવસૂરિજી મહારાજને હાથે અતરિક્ષ
 પાર્શ્વનાથ ભગવાનના તીર્થમા એ માતૃના પ્રતિમાજીની પ્રતિષ્ઠા
 કરવામા આવી હતી આથી એ વાત સિદ્ધ થાય છે કે આજથી
 ત્રણસો વર્ષ પૂર્વે શ્વેતાવસેનો જ ત્યાં અધિકાર હતો ઔરગા
 બાદમા તે વખતે જૈનોની ઘણી મોટી વસ્તી હતી ત્યાં દેરામરો
 પણ ઘણા હતા તેમજ ત્યાં અનેક મોટા મોટા આચાર્યાદિ મુનિ
 રાજેના માતૃર્મામ થતા હતા અતરિક્ષજી તીર્થથી (શિરપુરથી)
 ઔરગાબાદ ૧૨૦ માઈલ જ દૂર છે સભવ છે કે શ્રી વિજય-
 દેવસૂરિશ્ચરણ મહારાજ ઔરગાબાદથી અતરિક્ષજી પધાર્યા હોય

અને ત્યાં જો ગાગાદશી આવેલા ધાવકોએ તેમન બાથે પ્રતિષ્ઠા કરી હોય.

આ ધાતુના પ્રતિમાણ શિન્ધુ શી (અતરિશ્વજી) અહીં જલમાવમા શી ગીતે અને ક્યારે આવ્યા તે કઈ મ્હી મુખાનુ નથી, કેમકે સામાન્ય રીતે ધાતુની મૂર્તિઓ “નન” રીતેથી એક મ્હાનેશી બીજે ક્ષાને ગમે ત્યારે લઈ જવામા આવે છે.

આને શ્વેતાબર-દિગબરોનો બન્યા ઉપચિત્ર થયો ત્યારથી પ્રત્યેક વખતે શ્વેતાબરો એકાદ મૂર્તિ પણ અતરિશ્વજીના દેગ સરમા પધરાયે તે સામે દિગબરો વાધો ઉઠાવતા આવ્યા છે અને આજથી આવીશ વર્ષ પહેલાં મૂળ્યપાઠથી આગરાનદ સુરીયજી મહારાજ મધ લઈને ત્યાં પધાર્યા હતા ત્યારે ત્યાં મધ રોકાય તંટલા થોડા દિવસ પૂતી જ મધમા માથે લાવેલ મૂર્તિને પધરાવવા મામે પણ દિગબરોએ મળત વાધો ઉઠાવ્યો હતો. અતઃ ઘણું મોટું તોફાન મચાતું હતું અને ઉવરે બધા તોફાની મામરો કોઈ સુધી પહોંચ્યો હતો, પણ ઉપરના લેખનાં લખાણથી અપદ્ધ જોઈ શકાય છે કે શ્વેતાબરોનો એ તીર્થ ઉપર અબાધિત અધિમત્ત હતો અને ત્યાં ગીત પ્રતિમાણ પણ ઇચ્છા નુસાર પધરાવવામા આવતા હતા આ દૃષ્ટિએ જોતા આ લેખ અતરિશ્વજી તીર્થના મળધમા ઘણો મહત્વનો અને ઉપયોગી છે.

તાં ૨૦૦૪ વામ્યુન વદ ૮
ધીશ્વરમગ્નિજ મહીગ્રામસ્વામીજ
મુ જલમાવ(વર્તે જાગરેક)

મુનિરાજશ્રી મુવનવિજયાતેવાસી
મુનિ જમ્બુવિજય

श्रीअतरिक्षपार्श्वनाथस्तोत्रम् ॥

उपशान्तिस्तुम् ।

श्रीपार्श्वनाथ भुवि सुप्रसिद्ध, वैदमदशे सुप्रिणालकीर्तिम् ।
 अष्टपृष्ठभूमिं सुयथार्थनाम, श्रीअतरिक्ष शिरसा नमामि ॥ १ ॥
 त्रिभूवित श्रीपूरमध्यमाग, पानालगर्भगृहसस्थित य ।
 अनेकभक्तार्पितभक्तिपुष्प, श्रीअतरिक्ष शिरसा नमामि ॥ २ ॥
 लङ्कापतेर्षाहुविभूषिता यत्, त्रिभुजिन-द्रव्य सुभूतपाले ।
 चमस्कृतिर्यस्य नने प्रसिद्ध श्रीअतरिक्ष शिरसा नमामि ॥ ३ ॥
 वाराणसी यस्य सुन-मभूमि-र्षामाहुले सूर्य इव प्रदीप ।
 पूज्य मनोवाञ्छितपूरक त, श्रीअतरिक्ष शिरसा नमामि ॥ ४ ॥
 फणीन्द्रनिष्कारितमातपत्र, सुशोभित सुदरदयामगणम् ।
 आकृष्टभक्तलिमुत्थारनि-द, श्रीअतरिक्ष शिरसा नमामि ॥ ५ ॥
 सत्योपदेष्टा कमठस्य पार्श्वो ॥ ग्रामननोद्धरिण फणीन्द्र ।
 सुदेन्द्रनपूजितदयदय, श्रीअतरिक्ष शिरसा नमामि ॥ ६ ॥
 धर्मोपदेष्टा भुवि भाविकाना तीर्थंकर सचयिधायको य ।
 धर्मस्य मस्थापकधर्ममूर्ति श्रीअतरिक्ष शिरसा नमामि ॥ ७ ॥
 भक्तस्य पाच्छा भुवि भाग्यलक्ष्मी-विधायको य परमार्थमिन्द्रे ।
 मोक्षस्य दाता परमं पवित्र, श्रीअतरिक्ष शिरसा नमामि ॥ ८ ॥

—शब्दे—

श्रीअन्तरिक्षपार्श्वनाथ जिनेश्वर स्तवन

(राग-जय तुम ही चढे परदेश)

श्री अतरिक्षप्रभु पास, पूरो हम आश
 स्वामी सुगजारा, सेवका करो बद्धार

निर्दमदेश के निरपुरमें, तुम आकर बैठे दूरदूरमें ।

तुम दर्शन को आया हूँ निनची प्यारा सेवक०

तुम सेगमें में आया हूँ, महापुण्यसे दर्शन पाया हूँ ।

आनंद हुआ है दिलमें आन अपारा सेवक०

तुम मूर्ति अद्वर रहती है, अति चमत्कार चित्त दती है ।

तुम महिमा जगम सोहं अपरपारा सेवक०

प्रभु तुमन रोग मिटाया है, श्रीपाळ का कोढ़ हटाया है ।

मुन दुःख हरो करुणारसके भवारा सेवक०

तुम नामको नित्य समरता हूँ, कर्नोदके विनति करता हूँ ।

जयूको है प्रभु तेरा एक सहारा सेवक०

—रचयिता—मानरात्रधी जयूविजयजी महाराज

श्री अतरिक्षपार्श्वनाथ छंद

भक्ष्य भारते विदर्भ देशे श्रीपुरनगरीना राखी,
अवभयवारक जगजनतारक पापविदारक मुंडाभण्डा,
अछा मनोवाहित पूरक ले अय छेदक अवि मनना,
पार्श्वनाथ प्रभु अतरिक्षा अधर गिराजे मन डरणा १

कलिकावे ओ अङ्गुल नीचे अमत्कार शुभु अर्या दिसे,
जम तोय नहीं अन्य तीर्थ ठोस दर्शन करता मन हीसे,
मुअमलव जस अतिव मनोहर नयन मुंडकर मुंडाभण्डा,
पार्श्वनाथ प्रभु अतरिक्षमा अधर गिराजे मन डरणा २

ભજતા જેને નેત્ર ઉઘાડે બધન તુરે બહીતણા,
 પુત્રપૌત્રની આશા પૂરુ હુખ મટે રોગી જનના,
 ભક્તોનુ દાગિદ્ય નિવારે મનવાછિત પૂરે સહુના,
 પાર્શ્વનાથ પ્રભુ અતરિક્ષમા અધર ગિરાજે મનહરણા ૩

દશ દિશિમા જસ કીર્તિ સુગધી પ્રસરી અનુપમ અવનીમા,
 ભક્તમધુપ શુભારવ કરતા હોડી આવે જમ પદમા,
 મન આનંદ ન ભાવે જોતા સુખ પ્રમુદિત થાએ સહુના,
 પાર્શ્વનાથ પ્રભુ અતરિક્ષમા અધર ગિરાજે મનહરણા ૪

દૂષિત બાણી ધરા પરવશા અધર ગિરાજે મહાપ્રભુ,
 જગજન હુ ખો નિવારવાને અવનરિયા છે એહ વિભુ,
 પાપીજન ઉદ્ધરે પ્રભુના પ્રભાવથી આ અવનીમા,
 પાર્શ્વનાથ પ્રભુ અતરિક્ષમા અધર ગિરાજે મનહરણા ૫

વિવિધ નામધારી બહુ દેશે પૂજાએ પારમ દેવા,
 સ્પર્શ થતા જસ સુવર્ણ થાએ ભક્ત-લોક દુલ્હી મેવા,
 એવા પ્રભુના નામ ધણા છે ભક્ત ધણા દેવેદ્રતણા,
 પાર્શ્વનાથ પ્રભુ અતરિક્ષમા અધર ગિરાજે મનહરણા ૬

ખરદૂધણ રાજાએ નિર્મી ભાવી જિનની એ પ્રતિમા,
 કેઈક વતસરે જલમા રહીને પ્રગટ થઈ આ અવનીમા,
 ઇવ નૃપતિએ ભાવભક્તિથી લાવી અદ્ભુત એ રથમા,
 પાર્શ્વનાથ પ્રભુ અતરિક્ષમા અધર ગિરાજે મનહરણા ૭

શકા જાગી નૃપતિ ચિત્તમા ગિર થયા પ્રભુ શ્રીપુરમા,
 મદિર બાધ્યું મનમા રાખી ગર્વ ન જોડા પ્રભુ એમા,
 સંધે બાધ્યું સુહર મદિર ભૂગર્ભે કીધી રચના,
 પાર્શ્વનાથ પ્રભુ અતરિક્ષમા અધર ગિરાજે મનહરણા ૮

આવો પામાનદનકેરા દર્શન કરવા સદુ આવો,
પૂજન ભજન કરીને લેજો માનવ જન્મતણો દુઃખો,
તારણગણુ ભવિકેજનના એ અન્ય ન દીએ આ જગમા,
પાર્થનાથ પ્રભુ અતરિક્ષમા અધર બિરાજે મનહરણા ૯

શ્યામમુદરા મૂર્તિ મતૌકિક ફળિધર શિર પર હન ધરે,
અધે કરી પદામન ભેષ ભજાજનોના ચિત હરે,
સફલ ગણે નિજ નેત્ર ભક્તજન દર્શન કરી પ્રભુ પાસતણા,
પાર્થનાથ પ્રભુ અતરિક્ષમા અધર બિરાજે મનહરણા ૧૦

મુદ્રદ કુહલાલકૃતિથી મુખમડવ રત્ન તિલક સોહિ,
શ્વર્ણધટિત મણિ મુક્તાફલના હાર કંઠમા મન મોહિ,
બાહેન્દુ નતમન્તક યધને બાવે ગાવે ગુણુ જિનના,
પાર્થનાથ પ્રભુ અતરિક્ષમા અધર બિરાજે મનહરણા ૧૧

—મી બાવચક હીરાચક "સાહિત્યચક"

--

શ્રી અતગ્નિજ્ઞ તીર્થ શિરપુઁ (વરાહ) તીર્થરક્ષક કાર્યકાગિણી સમિતિ

*

શ્રી બનમીલાલજી કોચર,	હીંગનઘાટ	પ્રમુખ
„ મોતીવાલ વીરચંદ શાહ,	માલેગામ	ઉપપ્રમુખ
„ હરખચંદ હોશીવાલજી શાહ,	જાલાપુર	સર્વાધિકારી
„ કેશવલાલ મણીલાલ શાહ, B SC	તે હારા ઉપમર્વાધિકારી	
„ સુમતિલાલ રતનચંદ પટ્ટણી B A LL B	એવલા માનદ મેકેન્કરી	
„ કાંતિલાલ વીરચંદ શાહ LL B	માલેગામ	„
„ કચરુલાલ તેજમલ,	ખામગામ	સલાસદ
„ ચાપચી ધનજી ચેઠ	ખામગામ	„
„ મણીલાલ હરખચંદ શાહ	તેજારા	„
„ હીમતલાલ સાકળચંદ શાહ	અકોલા	„
„ લોગીલાલ પીતાબર શાહ	નેર	„
„ જવેરચંદ લખમીચંદ શાહ	અમલનેર	„
„ મણીલાલ બાગચંદ શાહ	અમલનેર	„
„ સુમતિલાલ ચંદુલાલ શાહ	નાસિક	„
„ વિજયપ્રભાર ગિનધરવાલ	જાલાપુર	„
„ વસંતલાલ લોગીલાલ શાહ LL B	માલેગામ	„
„ નથુલાલ સાકરચંદ પટ્ટણી	એવલા	„
„ સુવાલાલ નેમીચંદ ચેઠ	હીંગોલી	„
„ બનમીલાલ ઓદુરામ માતીઆ	વાચીમ	„
„ અખેચંદ મોતીચંદ ચેઠ	લોણાર	„

